Халқ зиёлилари рўзномаси

Маърифат معرفت MARIFAT

1931 йил 4 июлдан чиқа бошлаган

1992 ЙИЛ 14 ОКТЯБРЬ, ЧОРШАНБА

№ 85 (6581).
Баҳоси 1 сўм 50 тийин.

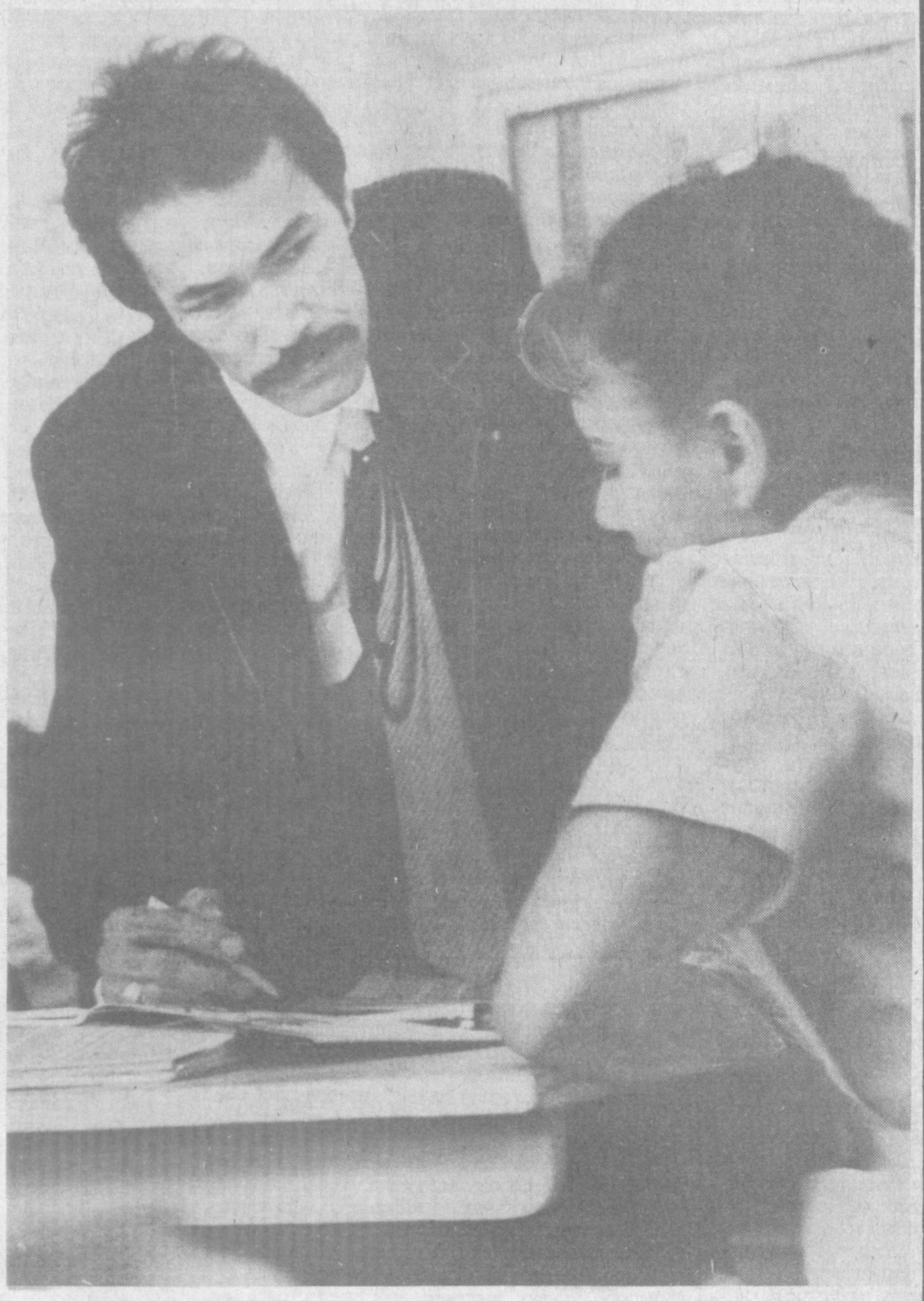

Тошкент шаҳридаги 283-мактабда хорижий тилларни ўрганишга катта эътибор берилган. Ўқувчилар у ерда француз, немис ва араб тилларини ўрганишмоқда.

Тасвирда: араб тили фани ўқитувчиси Раҳим Шарипов машғулот олиб бормоқда.

Суратказ А. ЧАПЛИГИНА.

«ТИНЧЛИК КОРПУСИ» — ЎЗБЕКИСТОНДА

Чет тилларни ўрганиш борасида ҳукуматимиз томонидан қабул қилинган бир қатор расмий ҳужжатлар муайян тадбирлар орқали амалга оширилмоқда. Шундай тадбирлардан бирида иштирок этишга мушарраф бўлдим. У ҳам бўлса, Америка «Тинчлик Корпуси» вакиллари Катрин Рулон хонимлари ҳамда Марк Клод жаноблари билан республикамиз ўқув муассасаларида инглиз тилининг ўқитилиши билан танишиб чиқдик.

Ҳукуматимиз таклифи билан Ўзбекистонга келган «Тинчлик Корпуси» 1961 йилда Америка Президенти Ж. Кеннеди ташаббуси билан барпо этилган бўлиб, ўз олдига дунё мамлакатларига таълим соҳасида ва инглиз тилини ўрганишда, кичик корхоналар тармоғини ривожлантиришда ҳамда тилни, миллий маданиятни ва урф-одатларни ўрганиш воситасида икки давлат халқлари бир-бирлари ҳақида янада кўпроқ маълумотга эга бўлсалар, янада яқинлашиб, дўстлашиб олсалар, деган 3 та асосий вазифани қўяди.

Меҳмонлар Тошкент, Жиззах ва Самарқанд вилояти мактабларида инглиз тили дарсларида бўлиб, уларни таҳлил қилдилар, вилоят ҳокимияти вакиллари, халқ таълими бошқармаси ва ўқитувчилар малакасини ошириш институти ходимлари, ўқитувчилар билан учрашдилар.

Катрин Рулон хонимлари ташкилот номидан гапирар экан, Американинг турли штатларидан «Тинчлик Корпуси» вакиллари шартнома асосида Ўзбекистонга келиб, 2 йил мобайнида мактабда инглиз тилидан дарс бера олиш имкониятига эга эканлигини билдирди. Шу тарзда ташкилот вакиллари жаҳоннинг 115 мамлакатида қишлоқ ва шаҳар мактабларида фаол меҳнат қилиб келаётганлигидан хабардор бўлган Самарқанд ва Тошкент вилояти халқ таълими бошқармалари раҳбарлари Х. Нормуродов ва О. Тожиев, Жиззах вилояти ҳокими ўринбосари С. Гулматова бундай имкониятдан тўлақонли фойдаланиш истагини билдирдилар.

Пойтахт вилояти Тошкент райони халқ таълими бўлими чет тиллар бўйича методисти Х. А. Ҳусанов, Жиззах ва Самарқанд вилоятлари ўқитувчилар малакасини ошириш институтининг чет тиллар бўлими мудири М. Тўраев ва М. Жабборовлар Катрин Рулон ва Марк Клод билан соф инглиз тилида суҳбатлашганини кўриб, халқ таълимида шундай кадрлар борлигидан фахрландим.

Барчамизни ҳайратда қолдирган яна бир воқеа шуки, Самарқанд вилоятидаги 21-қишлоқ мактабида ички маҳаллий телевизион студияси мавжуд бўлиб, меҳмонларимиз унда сўзга чиқдилар. Синфда ўтирган ўқувчиларнинг инглиз тилида сўзлашув нутқини диққат билан эшитаётганини тасаввур қилсангиз эди! Мана мустақиллик, истиқлолнинг биринчи кўрсаткичи, қалдирғочлари! Бу мактаб ўқувчилари ўртасида тарғибот ишларини ўтказишга энди ҳожат йўқ! Уларда инглиз тилини ўрганишга ҳавас ва қизиқиш, таълим олишга ташналик кучайди. Уни амалга оширишда эса болаларнинг моҳир устози, олий тоифадаги инглиз тили ўқитувчиси Равшан Алиев ёрдамга тайёрдир.

Сафар таассуротлари, фикр-мулоҳазалар Республика ўқув-методика марказида умумлаштирилди. Меҳмонлар етакчи мутахассислар, бўлим ходимлари билан суҳбат қурдилар. Ўзбекистон тарихи билан танишиш, буюк алломалар ҳақида янги маълумот олиш — «Тинчлик Корпуси» орқали минглаб америкалик дўстлар орттиришимизнинг гаровидир.

Хулоса қилиб айтганда, чет тилларни пухта ўргатиш ва яхши ўрганиш — Ўзбекистоннинг чет элларга бевосита чиқишидир.

С. АБДУЛЛАЕВА.

Етилган муаммолар ҳақида мактублар

ВАҚТ ТАҚОЗОСИ

Ўзбек элининг асрий орзулари рўёбга чиқди. Эндиликда ҳур Ўзбекистон осмони узра истиқбол байроғи ҳилпирамоқда. Жаҳоннинг 120 давлати мустақиллигимизни тан олди. Шунга қарамасдан хайрхоҳларимиз ва мухолифларимизнинг бутун диққат-эътибори, нигоҳи бизнинг келажак сари қандай қадам ташлашимизга қаратилгандир. Зеро, мустақил мамлакатнинг порлоқ келажагини кадрлар таъминлайди. Шунинг учун ҳам ишбилармон, саводли, билимли тараққий этган мамлакатлар мутахассислари билан рақобатдан чўчимайдиган етук кадрлар тайёрлаш даврнинг талаби бўлиб қолмоқда. Шундай экан, таълим-тарбия тизими, шу жумладан мактаб-маориф олдида ҳам катта вазифалар кўндаланг бўлиб турибди. Кадрлар тайёрлашнинг бош манбаи бўлган ўзига хос мактабни яратиш, таълим-тарбия жараёнига янги шакл, мундарижа, мазмун, миллий руҳга тараққийпарвар жаҳон тажрибасини омухта қилиш бугунги куннинг долзарб вазифасидир. Агар халқ таълимини ҳозирги аҳволига назар ташласак, муаммолар гирдобида қолган бу соҳани равон йўлга олиб чиқиш режаларини амалга ошириш лозим бўлади.

Ҳозирги пайтда халқ таълимининг такомили йўлида республикамиз Президенти ва ҳукумати бир қатор ишларни бажо келтирмоқдаки, у кенг қамровлиги билан эътиборга моликдир. Жаҳон мамлакатларининг халқ таълими тузилишини ижодий ўрганиш, АҚШ, Олмония, Туркия, Жанубий Корея каби мамлакатларда талабаларни ўқитиш, халқ таълимига ажратилаётган маблағларни қайта кўриб чиқиш, ходимларнинг бозор иқтисодиёти барча соҳани исканжага олаётган бир шароитда ижтимоий муҳофаза қилиш шулар жумласидандир. Халқ таълими тизимининг кейинги даврдаги ярим асрлик йўлига назар соладиган бўлсак, умумий ўрта таълим тузилишининг доимий ўзгариб борганлигини кўрамиз. Бу натижасиз ўзгаришлар талабга жавоб бермаганлиги оқибатида 1984 йилдан умумтаълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилиш, бошқача айтганда, қайта қуриш бошланди. Бу тадбирни амалга ошириш борасида кўплаб қарорлар, кўрсатмалар қабул қилиндики, уларни бажариш нарёқда турсин, ўқишга ҳам улгуриб бўлмай қолди. Шошмашошарлик, пала-партишликлар бу соҳани чигаллаштириб юборди.

Хўш, халқ таълимининг асосий муаммолари қайсилар, бунда биз нималардан воз кечишимиз керагу нималарга эътибор беришимиз лозим? Айни вақтда матбуотда мактабларни миллийлаштириш масаласи зўр бериб тарғиб қилинмоқда. Бу масалага бағишланган мақолаларни ўқисангиз, ҳаммасида бир хил қарашлар турли йўллар билан ифода этилганлигини кўрасиз.

Менинг назаримда, миллий мактаб иборасини ўйлаб ишлатишга ёки воз кечишга тўғри келади. Бунинг ўрнига дарсликларимизни маҳаллий материаллар билан бойитиб, тарихимизни сингдириб юбориш, қадимдан синовдан ўтган энг яхши анъаналаримизни таълим-тарбия жараёнига олиб кириш, авторитар педагогикадан воз кечиш, миллий қадриятларимиз руҳида ўқувчиларни тарбиялаш, ўқувчи зиммасига тушадиган юкни камайтириш ҳақида гап кетганда айни муддао бўларди.

Иккинчи бир муаммо — халқ таълими ва иқтисодиёт масаласидир. Ҳозирги пайтда кундалик иқтисодий ўзгаришлар барчани ташвишлантирмоқда. Бу эса маънавият оламига таъсир этмоқда. Бозор иқтисодиётига ўтиш муносабати билан савдо корхоналари ва уларнинг тармоқларида нима ишлар қилинаяпти?

Бозорда нарх-навонинг ошиб кетаётганлиги етмаганидек, давлат корхоналарида нархда барқарорлик йўқ. Бир хил маҳсулот ҳар жойда ҳар хил сотилмоқда. Бозор уммонида, назаримда, халқ таълими тизимининг аҳволи яна оғирлашди.

Ўқитувчи-ку, бир амаллаб маошини оляпти. Аммо мактаб, мактабгача ва мактабдан ташқари муассасаларнинг моддий базаси шу даврга келиб ночор аҳволда қолди. Таъминотдаги барқарорлик бузилди. Сир эмас, ҳозир мактабларимиз 3—4 йил олдинги аслаҳаларини таъмирлаб, амал-тақал қилиб кун кўрмоқда. Мактабларга кўрсатилаётган оталиқ ташкилотларининг ёрдами ҳам бутунлай тўхтади. Уларни ҳам айблаб бўлмайди. Чунки улар шу шароитда ўзини аранг таъминламоқдалар. Оддий дераза ойналари, бўр топиш амримаҳол. Бу ҳолат, гарчи вақтинчалик эрса-да, таълим-тарбия жараёнига ўз таъсирини ўтказмай қолмаяпти.

Яна бир муаммо — ҳозир таълим мазмуни қандай белгиланган, у давримиз талабларига жавоб берадими? Нега энди берилаётган билим ва малакаларнинг фақат 19 фоизигина яхши ўзлаштирилаяпти, холос. Бунинг сабаблари қаерда? Нега энди мутасадди ўртоқлар болалар зиммасига тушаётган «оғир юкни» камайтириш, ўқув дастурларини енгиллаштиришни ўйламаяптилар. Октябрь инқилобига қадар Туркистонда мактабларда 9 тагача фан ўқитилган. Ҳозир тараққий этган мамлакатларда ўрта умумтаълим мактабини битириб кетгунча 14—16 тагача фан ўқитилади. Бизда эса фанлар сони 26 та. Руҳшуносларнинг маълумотига кўра, ўрта таълим мактабини битириш ёшидаги ўсмирларнинг миясн 10 мингтача маълумотни қабул қилиш имкониятига эга экан. Бизнинг мактабларимизда ўқитиладиган 26 та фаннинг ҳар бирида 1500 — 2000 тадан маълумот берилади. 10—11 йил давомида ўқитиладиган фанлардан бериладиган маълумотларнинг умумий сони 48000—50000 ни ташкил этар экан. Шунинг учун бўлса керак, кўпгина ўқувчиларимиз 10—11 йил давомида ўқиган дарсликларнинг номини ҳам санаб беролмайдилар. Бунга ажабланмаса ҳам бўлади.

Эндиликда табақалаштириб ўқитиш, берилаётган таклифларга кўра, ўқув фанларининг сонини қисқартириш йўли билан бу муаммога ҳам барҳам бериш тадбирлари белгиланмоқда. Ҳозирча эса ҳафталик ўқув машғулатлари бошланғич синфларда 28 соатгача, 9—11-синфларда 42 соатгача боради. Агар ўқувчининг уч-тўрт соат дарс тайёрлаши ҳам ҳисобга олинса, унинг кунлик меҳнат юки 11 соатга етади. Ваҳоланки, ишчи-хизматчиларнинг меҳнат юки 7 — 8 соатдан ортмайди.

Яна бир асосий муаммо — тарбия масаласи. Маълумки, тарбиянинг уч муҳим илдизи мавжуд. Бу—оила, мактаб ва жамоатчиликдир. Очиғини айтиш керакки, ана шу учта манба ўртасидаги ҳамкорлик бутунлай бўшашиб кетган. Бу борада оила ҳам, жамоатчилик ҳам барча масъулиятни ўз зиммасидан соқит қилганча мактабга юклаб қўйган. Ҳолбуки, тарбия асосан оилада шаклланади. Зеро, бу масалада жамият олдида ота-она масъулдир. Бу билан мен мактабни масъулиятдан қутултирмоқчи эмасман. Сир эмас, ҳозирги пайтда ёшлар ўртасида қонунбузарлик, ўғрилик, ҳатто қотилликка қўл уриш, ўз жонига қасд қилиш, текинхўрлик билан кун кўриш, зўрлаш каби ярамас иллатлар камайиш ўрнига кўпаймоқда. Айтайлик, бирор ўқувчи безорилик қилди, кўча ҳаракати қоидасини бузди ёки бирор ахлоқсизлик қилди. Ана шунда ҳамма маорифчилар ҳам, қонунчилар ҳам ҳаракатга келиб қолади. Аммо воқеанинг чуқур илдизи ўрганилмайди.

Мактабда тарбиявий иш кучайтирилса, турли тадбирлар тузилса, ҳуқуқбузарлик такрорланмайди ёки анча камайиб кетади, деб хулоса чиқарилади. Қани энди, шу хулоса тўғри бўлса-ю, бир-икки кишини жазолаш билан болалар ўртасида жиноятчилик камайиб кетса. Болалар ўртасида бирон-бир жиноят содир этилса, бунинг асосий сабаби мактабда, ўқитувчида, синф раҳбарида деб хулоса қилинади-ю, муаллимга жазо тайинланади. Агар ўқитувчига берилган чора билан аҳвол ўнгланиб, болалар ўртасида тартиббузарлик камайса, ўқитувчиларга бир эмас, ўн чора кўрилса ҳам маъқуллардим. Аммо қанча чора кўрилаётган, қарорлар қабул қилинаётган, матбуотда ёритилаётган, телевидениеда айтилаётган бўлишига қарамай, аҳвол ўзгармаяпти-ку! Мазкур мулоҳазаларим билан бирор мактабнинг тарбия борасидаги масъулиятини инкор қилмоқчи эмасман.

Айрим бюрократик усулдан ҳам воз кечишимиз лозимга ўхшайди.

Хуллас, таълим ва тарбия ишини қанча чуқур таҳлил қилиб борсак, унинг давр ва жамият талабидан шунча орқада қолганлигини сезиб оламиз... Вақт эса уни тезроқ ўзгартиришни тақозо этмоқда. Акс ҳолда ҳамон ўша муаммолар гирдобида қолиб келаверамиз...

Амир ЖЎРАЕВ,
Сурхондарё вилояти Гагарин район халқ таълими бўлими мудири.

ИШЧАН РУҲДА

Ўтган жума куни Тошкентдаги болалар ва ўсмирлар ижодиёти шаҳар марказида иқтидорли ўқувчилар билан шаҳар халқ таълими бош бошқармаси раҳбарияти ҳамда маорифчиларнинг ноодатий биринчи учрашуви бўлиб ўтди. Ўзгача қобилият соҳиблари бўлмиш бу болаларни маънавий-иқтисодий рағбатлантириш мақсадида ташкил этилган бу дийдорлашув ишчан руҳда кечди.

Сўз олганлар бу каби учрашувларнинг илгарилари хомхаёл эканлигини, энди эса у бошқарувдагиларнинг ўқувчи ҳолидан мунтазам хабардор бўлиб туришига хизмат қилишини таъкидлашди. Тошкент шаҳри мактабларидан йиғилган 11 нафар иқтидорли болаларни турли хил совғалар ҳамда белгиланган 100 сўм миқдоридаги стипендиянинг биринчиси ушбу тадбирда тантанали равишда топширилиши мамнун этди. Улар ўз ғамхўрлари борлигини яна бир карра ҳис этишиб, янада шавқ билан илм чўққиси сари илдамлашларини айтишди.

Учрашувда Республика халқ таълими вазири муовини, Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармаси бошлиғи Ҳамидулла Йўлдошев, унинг муовини Лидия Пинчук, болалар ва ўсмирлар ижодиёти шаҳар маркази директори Галина Ҳамзаева ҳамда Тошкентдаги бир қатор лицейлар раҳбарлари иштирок қилдилар.

Мухбиримиз.

МЕНИНГ ДИЛКАШ ГАЗЕТАМ

Ҳурматли редакция! Мен мазкур хатимда дилимдагиларни ёзмоқдаман. Редакция деганда, мен у ерда закий мутахассислар ижод қилишади деб биламан.

«Маърифат» газетасига ҳар йили обуна бўламан, чунки мен унинг содиқ мухлисларидан бириман. Айни кунларда, мустақиллик қуёши осмонимизда чарақлаб турган даврда газета ва журналларда ҳар хил мавзуларда мақолалар чоп этилмоқда. Афсуски, ҳамма мақолаларни ўқиб, мағзини чақиб улгура олмайсан киши. Лекин ҳар бир кишининг ўз севимли газетаси ёки журнали бўладики, унинг ҳар бир сонини топиб, қидириб ўқийди. Уни мутолаа қилмагунича кўнгли жойига тушмайди. Менинг шундай газеталаримдан бири «Маърифат»дир.

Бу йил «Маърифат»да чоп этилган ҳамма материаллар билан танишиб бормоқдаман. Бу мақолалар мен учун бир-биридан гўзал, бир-биридан мазмунли, ўқиб лаззатланасан, ундан ўзинг учун керакли озиқ оласан, кишиларга ҳам мақтанасан. Ўқиган материаллардан таъсирланиб, олган тасаввуримни ҳозир тавсиф этишга ожизлик қиламан. Буни фақат ўзим сезаман...

Гулдан гулнинг, ширидан шириннинг фарқи бор деганларидек, баъзи бир мақолаларни ўқисанг, шундай хаёлларга келасан. Газетхонда қувонч билан бирга нафрат алангаси ўт олади.

Шу кунларда барча газета ва журналларга обуна ишлари қизғин давом этяпти. Ишонаманки, «Маърифат»да янги йилда ҳам бир-биридан гўзал, бир-биридан ширин мақолалар чиқади, зиёли инсон учун зарур маънавий озиқ мўл бўлади, албатта. Яхши ният билан келгуси йил учун обуна бўлдим. «Маърифат» менинг энг яқин дилкаш суҳбатдошим ҳисобланади. Унга ёзилмасам, худди бир нарсани йўқотгандек бўламан. Редакция жамоасига заҳматли меҳнатларида омад тилайман.

Нуриддин МАҲМУДОВ,
Тошкент давлат чет тиллар дорилфунунининг немис тили куллиёти толиби.

«Маърифат» — ўз газетамиз. Унинг мундарижаси бой бўлиши, ўқимишли ва кенг қамровли эканлиги — ўзимизга боғлиқ, — дейишади Тошкентдаги 254-мактабнинг мураббийлари. — Бунинг учун газетанинг ҳар бир сонини мунтазам ўқиб бориш ва унинг ўқимишли бўлишини таъминлаш учун ранг-баранг материаллар, мақолаю ижодкорлик намуналари билан қатнашиш даркор.

Қолаверса, «Маърифат» бизнинг талаб ва истакларимиз баёни бўлган хат-хабарларимизга суянади.

СУРАТДА: газетага обуна бўлиш пайти.

Суратказ Р. АЛЬБЕКОВ.

МУШТАРИЙЛАР ДИҚҚАТИГА!

Маърифат

1993 ЙИЛ УЧУН ОБУНА ДАВОМ ЭТМОҚДА

ОБУНА БАРЧА АЛОҚА БЎЛИМЛАРИДА, ИШ ВА ЎҚИШ ЖОЙЛАРИДА ЖАМОАТЧИ МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИЛАР ТОМОНИДАН ЧЕКЛАНМАГАН МИҚДОРДА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

ОБУНА БАҲОСИ: БИР ЙИЛГА — 264 СЎМ, ЯРИМ ЙИЛГА — 132 СЎМ.

МДҲ ҚАТНАШЧИЛАРИ БЎЛГАН ДАВЛАТЛАР ТАЪЛИМ ВАЗИРЛАРИНИНГ ДОИМИЙ ҲАРАКАТДАГИ ТАЪСИС КОНФЕРЕНЦИЯСИ ҚАБУЛ ҚИЛГАН ҲУЖЖАТЛАР

МУСТАҚИЛ ДАВЛАТЛАР ҲАМДЎСТЛИГИ ҚАТНАШЧИЛАРИ БЎЛГАН МАМЛАКАТЛАР ТАЪЛИМ ВАЗИРЛАРИНИНГ ДОИМИЙ ҲАРАКАТДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯСИНИ ТАЪСИС ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

ТОШКЕНТ БИТИМИ

Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги қатнашчилари бўлган мамлакатлар таълимни бошқаришнинг марказий давлат органлари раҳбарлари (матн давомида «Таълим вазирлари» деб номланади) инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси ва иқтисодий, социал ва маданий ҳуқуқлар тўғрисидаги Халқаро пактни эътиборга олган ҳолда ҳар бир кишининг таълим олиш ҳуқуқига эга эканлигини эътироф этиб;

таълим давлатлар ўртасида ижтимоий тараққиёт, ўзаро бир-бирини тушуниб етиш ва ҳамкорлик қилиш иши учун салмоқли ҳисса қўшишига ишониб;

МДҲ қатнашчилари бўлган мамлакатлар таълим соҳасида биргаликдаги дастурлар ва лойиҳаларни амалга оширишда ҳамкорлик қилишни рўёбга чиқариш механизмини тузиш зарурлигига эътиборни қаратиб;

МДҲ қатнашчилари бўлган мамлакатлар миллий таълим тизимларини умуминсоний қадриятлар, инсонпарварлик ва маданий мубоҳасалар асосида ривожлантириш зарурлигини эътироф этиб;

МДҲ қатнашчилари бўлган мамлакатлар ҳукумат бошлиқлари томонидан 1992 йил 15 майда Тошкент шаҳрида имзоланган таълим соҳасида ҳамкорлик тўғрисидаги Битимдан келиб чиқиб, қуйидагилар ҳақида бир битимга келдилар:

1. Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги қатнашчилари бўлган давлатлар таълим вазирларининг доимий ҳаракатдаги Конференцияси таъсис этилсин.

2. Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги қатнашчилари бўлган давлатлар таълим вазирларининг доимий ҳаракатдаги Конференцияси тўғрисидаги Низом тасдиқлансин.

Мазкур Битим у имзоланган пайтдан бошлаб кучга киради.

Қатнашчи бўлган ҳар бир давлат Битимдан чиқиш тўғрисида камида 6 ой илгари ёзма хабар бериш йўли билан ва мазкур Битим ҳаракати давомида зиммасига олинган мажбуриятларни бажаришни уддалаб бўлганидан сўнг Битимдан чиқиши мумкин.

Битим бошқа давлатларнинг қўшилиши учун очиқдир. Қўшилиш тартиби алоҳида белгиланади.

Битим 1992 йил 3 октябрда Тошкент шаҳрида рус тилида битта асл нусхада тузилди. Асл нусха Беларусь Республикаси Таълим вазирлигининг ҳужжатлар архивида сақланади.

Мазкур Битимнинг имзоланган кўчирма нусхалари Конференция қатнашчиларига топширилди.

Арманистон Республикаси Маориф вазирлиги номидан

вазирнинг ўринбосари **Артак Исраилович САГРАДЬЯН.**

Беларусь Республикаси Таълим вазирлиги номидан

вазир **Виктор Анатольевич ГАЙСЕНОК.**

Қозоғистон Республикаси Таълим вазирлиги номидан

вазирнинг биринчи ўринбосари **Виталий Трофимович КОРОЛЬКОВ.**

Қирғизистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги номидан

вазирнинг биринчи ўринбосари **Алтай Акилсанович БАРИБАЕВ.**

Россия Федерацияси Таълим вазирлиги номидан

вазир **Эдуард Дмитриевич ДНЕПРОВ.**

Россия Федерацияси Фан, олий мактаб ва техника сиёсати қўмитаси номидан

раис **Владимир Георгиевич КИНЕЛЕВ.**

Тожикистон Таълим вазирлиги номидан

вазир **Зокир Вазирович ВАЗИРОВ.**

Туркманистон Таълим вазирлиги номидан

вазирнинг биринчи ўринбосари **Омантаган БЕКЖОНОВ.**

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги номидан

вазир **Жўра Ғаниевич ЙЎЛДОШЕВ.**

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги номидан

вазир **Жўра Абдуллаевич АБДУЛЛАЕВ.**

Украина Таълим вазирлиги номидан

вазир **Петр Михайлович ТАЛАНЧУК.**

МУСТАҚИЛ ДАВЛАТЛАР ҲАМДЎСТЛИГИ ҚАТНАШЧИЛАРИ БЎЛГАН ДАВЛАТЛАР ТАЪЛИМ ВАЗИРЛАРИНИНГ ДОИМИЙ ҲАРАКАТДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯСИНИ ТАЪСИС ЭТИШ БЎЙИЧА ТОШКЕНТ БИТИМИГА ИЛОВА

МУСТАҚИЛ ДАВЛАТЛАР ҲАМДЎСТЛИГИ ҚАТНАШЧИЛАРИ БЎЛГАН ДАВЛАТЛАР ТАЪЛИМ ВАЗИРЛАРИ КОНФЕРЕНЦИЯСИ ТЎҒРИСИДА

Н И З О М

I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. МДҲ қатнашчилари бўлган давлатлар таълим вазирларининг Конференцияси (матн давомида Конференция) таълим соҳасида давлатларнинг тенг ҳуқуқли ҳамкорлигини таъминлаш, 1992 йил 15 майда Тошкент шаҳрида Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги (МДҲ) қатнашчилари бўлган давлатлар ҳукумат бошлиқлари томонидан имзоланган таълим соҳасида ҳамкорлик қилиш тўғрисидаги Битимга мувофиқ (матн давомида Битим) биргаликдаги кўп томонлама дастурлар ва лойиҳаларни амалга ошириш йўллари ҳамда механизмларини ишлаб чиқиш мақсадида чақирилади ва таълим муаммолари бўйича доимий ҳаракатдаги маслаҳатлашув органи ҳисобланади.

2-модда. МДҲ қатнашчилари бўлган давлатларнинг таълимни бошқарув марказий давлат органларининг раҳбарлари Конференция қатнашчилари ҳисобланадилар. Ўзаро шартлашувга мувофиқ Конференция ишида бошқа давлатлар таълим вазирлари меҳмон (кузатувчи) сифатида қатнашишлари мумкин.

II. КОНФЕРЕНЦИЯНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

3-модда. Конференция қуйидаги асосий вазифаларни бажаради:

— умуминсоний қадриятлар, инсонпарварлик ва маданий мубоҳаса асосида мустақил миллий таълим тизимларининг ривожланишига раҳнамолик қилиш;

— таълим вазирликлари куч-ғайратини мувофиқлаштиришни талаб этадиган таълим тараққиётининг масалаларини қараб чиқиш, уларни ҳал этиш ва бу масалаларни тааллуқли давлатлар ҳукуматларига кўриб чиқиш учун таклиф этишда иштирок қилиш;

— педагогик ва илмий педагогик кадрлар тайёрлаш, малакасини ошириш ва аттестациядан ўтказиш, мутахассислар малакасини ошириш ва қайта тайёрлашда ҳамкорлик қилишнинг келишилган механизмларини ишлаб чиқиш;

— қатнашувчи давлатларнинг амалдаги қонунчилиги доирасида қатнашувчи мамлакатлар аҳолисининг, шу жумладан миллий озчиликка ва табиий этник гуруҳларга тааллуқли, шунингдек бу мамлакатлар фуқаролари бўлмаган шахсларнинг таълимга бўлган эҳтиёжларини қондирадиган фаолият масалаларини ҳал этишга умумий ёндашишни келишиб олиш;

— таълим соҳасида давлатлараро дастурлар ва лойиҳаларни, биргаликдаги илмий тадқиқотларни муҳокама қилиш ва қабул қилиш;

— қатнашувчи давлатлар халқларининг ўқитиш тилларида ўқув юртларини дарсликлар ва бошқа ўқув-методика адабиётлари билан таъминлаш тўғрисидаги масалаларни қараб чиқиш;

— ҳамкорлик давлатлари ҳудудларида юз берадиган экологик инқироз ва табиий офатлардан огоҳлантириш ва уларнинг оқибатларини бартараф этиш масалаларида қатнашувчи давлатлар таълим тизимлари кучларини мувофиқлаштириш;

— таълим, илмий даража ва унвонлар тўғрисидаги ҳужжатларни ўзаро тан олишда умумий принциплар ва ёндашувларни шакллантириш ҳамда келишиб олиш;

— таълимни ривожлантириш бўйича ахборотлар ва ҳужжатлар алмашиш, таълим соҳасида кўрсаткичлар ахборот банкини яратиш билан боғлиқ масалаларни муҳокама қилиш;

— ўқувчилар, талабалар ва педагоглар билан оммавий тадбирлар (фестиваллар, олимпиадалар, спартакиадалар, кўриклар, танловлар ва бошқалар)ни, экскурсия-саёҳат фаолиятини, ёзги дам олишни ташкил этишнинг биргаликда ўтказиш режаларини келишиб олиш;

— таълим соҳасида хўжалик-иқтисодий алоқаларнинг истиқбол йўналишлари бўйича ҳамкорлик қилиш тўғрисида қарорлар қабул қилиш;

— Конференция қатнашчилари томонидан Битимнинг айрим қоидаларини ўзгача талқин этиш ёки уларга риоя қилмаслик далилларини муҳокама қилиш;

— МДҲ қатнашчиси бўлмаган давлатлар таълим вазирликларининг Конференция ишида меҳмон (кузатувчи) сифатида қатнашиши тўғрисидаги ёки Битимга тўлиқ ёки қисман қўшилишга аҳд қилганлиги ҳақидаги илтимосномаларини кўриб чиқиш;

— Битимга ўзгартишлар, қўшимчалар киритиш, унинг амал қилишини келгуси муддатга узайтириш тўғрисида, Битимга бошқа давлатларнинг қўшилиши ҳақида МДҲ қатнашчилари бўлган давлатлар ҳукуматларига келишиб олинган тавсияларни тайёрлаш;

— Битимдан чиқиш тўғрисида тааллуқли таълим вазирлиги шахсини МДҲ қатнашчилари бўлган давлатлар рўйхатида расмийлаштириш, шунингдек Битим амал қилган даврда ўша давлат таълим вазирлиги ўз зиммасига олган мажбуриятлар, шу билан боғлиқ бўлган масалалар тартибини қараб чиқиш;

— МДҲ қатнашчилари бўлган давлатлар ҳукумат бошлиқлари томонидан имзоланган таълим соҳасида ҳамкорлик тўғрисидаги Битимнинг амалга оширилишининг боришини муҳокама этиш.

III. КОНФЕРЕНЦИЯ ИШИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

4-модда. Конференция вақти-вақти билан йилига камида бир марта чақирилади. Навбатдаги Конференцияни ўтказиш жойи ва вақти тўғрисида аввалги ўтган конференция қарор қилади. Вазият тақозо қилган тақдирда, у ёки бу масалани зудлик билан муҳокамадан ўтказиш ва қарор қабул қилиш зарурати туғилганда, қатнашувчилар навбатдан ташқари Конференцияни чақириш тўғрисида келишиб олишлари мумкин.

5-модда. Конференция қарорлари Конференция қатнашчилари томонидан консенсус асосида қабул қилинади ва протокол билан расмийлаштирилади. Кўриб чиқилган масалалар юзасидан қарор оддий кўпчилик овоз билан қабул қилинади.

Ҳар қандай қатнашчи давлатнинг бири манфаатларига тааллуқли қарор Конференция қатнашчиси бўлган мазкур давлат вакилининг иштирокисиз ёки унинг розилигисиз қабул қилиниши мумкин эмас.

6-модда. Конференцияни тайёрлаш ва ўтказиш учун таълимни бошқаришнинг ҳар бир марказий давлат органидан 1—2 вакилдан иборат ишчи экспертлар гуруҳи тузилади. Ишчи эксперт гуруҳи доимий ҳаракатдаги орган ҳисобланади.

7-модда. Навбатдаги Конференцияни ўтказиш бўйича тайёргарлик ишларини унинг Раиси, яъни конференция ўтказувчи давлатнинг таълим бўйича бошқарув органи раҳбари амалга оширади.

8-модда. Конференция Раиси:

— навбатдаги Конференцияни ўтказишнинг аниқ муддатини, кун тартибини, меҳмонлар (кузатувчилар) таркибини келишиб олади ва белгилайди, Конференцияни чақириш тўғрисида унинг қатнашчиларига маълум қилади;

— навбатдаги Конференцияга тайёргарлик ва ўтказиш бўйича эксперт гуруҳларини чақиради ҳамда уларнинг ишларига раҳбарлик қилади;

— икки ҳафта муддатда Конференция якунлари бўйича унинг барча қатнашчиларига Конференцияда қабул қилинган ҳужжатларни юборишни таъминлайди ва бу ҳақда навбатдаги Конференция Раисини хабардор қилади;

— зарурат бўлиб қолганда Конференция номидан МДҲ қатнашчилари бўлган давлатларнинг айрим халқ таълими вазирларига навбатдаги Конференцияни тайёрлаш, шунингдек Битимни амалга ошириш билан боғлиқ бошқа масалалар бўйича мурожаат қилади.

9-модда. МДҲ қатнашчиси бўлмаган давлатларнинг таълимни бошқарув марказий давлат органлари раҳбарлари Конференция ишида кузатувчи сифатида қатнашишлари мумкин, уларга кун тартибидаги масалаларни муҳокама қилишда иштирок этиш, лойиҳа ҳужжатларини муҳокама қилишга таклиф этиш, қабул қилинган қарорларни тўлиқ ёки қисман бажариш юзасидан ўз зиммасига мажбуриятлар олиш ҳуқуқи берилади.

Улар навбатдаги Конференция ишида иштирок қилиш хоҳиши тўғрисида унинг Раисини Конференция очилишидан камида бир ой илгари хабардор этадилар.

10-модда. Конференцияга тайёргарлик ва ўтказиш сарф-харажатлари уни ўтказаётган томон зиммасида бўлади.

11-модда. Мазкур Низомга қўшимчалар ва ўзгартишлар Конференция қарорлари асосида киритилади.

12-модда. Конференциялар қабул қилган ҳужжатларнинг асл нусхалари Битимга мувофиқ депозитор давлат ҳисобланган Беларусь Республикаси Таълим вазирлигида сақланади.

МУСТАҚИЛ ДАВЛАТЛАР ҲАМДЎСТЛИГИ БЎЛГАН ДАВЛАТЛАР ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛАРИ КОНФЕРЕНЦИЯСИ, ҚАТНАШЧИЛА РИНИНГ ҚЎШМА

Б А Ё Н О Т И

Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги қатнашчилари бўлган давлатлар ҳукумат бошлиқлари томонидан 1992 йил 15 майда Тошкент шаҳрида имзоланган таълим соҳасида ҳамкорлик тўғрисидаги Битимга мувофиқ 1992 йил 2—3 октябрда Ўзбекистон Республикаси пойтахтида МДҲ қатнашчилари бўлган давлатлар таълим вазирларининг биринчи Конференцияси бўлиб ўтди.

Конференция қатнашчилари Конференциянинг асосий мақсадларидан бири миллий таълим тизимлари мустақиллиги ва яхлитлиги принципларига таяниб, МДҲ қатнашчилари бўлган давлатлараро таълим соҳасида ҳамкорлик тўғрисидаги Битимнинг бажарилишини таъминлашдир.

Конференция қатнашчилари қайд этадиларки, МДҲ қатнашчилари бўлган давлатларнинг таълим соҳасида ҳамкорлик тўғрисидаги Битим умумтаълим муаммолари барча қирралари бўйича ўзаро манфаатли ҳамкорликни ривожлантириш учун кенг имкониятлар очади, таълим соҳасида тарқиб топган икки томонлама ва кўп томонлама алоқаларни сақлаб қолиш ва кенгайтиришга имкон беради.

Конференция қатнашчилари мустақил таълим тизимлари вакиллари сифатида МДҲ қатнашчилари бўлган давлатлар миллий қонунчилик ҳужжатларига таяниб, миллий озчилик бўлган ва этник гуруҳларга мансуб аҳолининг таълимга эҳтиёжини қондиришдаги ёрдамни давлат қўллаб-қувватлашга интилишини тасдиқлайдилар.

Конференция қатнашчилари қайд этадиларки, болалар ва ёшларнинг жонажон диёр ва жаҳон маданий бойликларини ўзлаштириши, уларда бошқа халқлар маданияти ва урф-одатларига ҳурмат билан муносабатни шакллантириш миллатлараро муносабатларни уйғунлаштириш учун кенг имкониятлар очади.

Конференция қатнашчилари таълим мазмунини янгилаш, ўз таълим тизимининг минтақавий ва миллий хусусиятларини инобатга олиб таълим стандартларини ишлаб чиқиш масалаларида маслаҳатлашиб олиш мақсадга мувофиқдир деб топдилар. Шу нарса қайд этилдики, ўсиб келаётган авлодга демократик ғоялар ва шахс эркинлигини мужассамлаштирган чуқур ватанпарварлик маданиятини ўзлаштиришга имкон берувчи таълимнинг янги мазмуни, янги дастурлар ва ўқув қўлланмаларининг яхлит тизимини вужудга келтириш таълим соҳасининг гражданлар жамиятига эволюцион ўсиб ўтишида амалий воситага айланиши учун аниқ асос бўлиб қолади. Вазирликлар экспертларига гуманитар фанларни ўқитишда янгича талқинлар масалаларида ахборот алмашиш бўйича хулосаларга келиш тавсия этилди.

МДҲ қатнашчилари бўлган давлатларнинг халқлари тилларида дарсликлар ва ўқув-методик адабиётлар билан таъминлаш ишидаги ҳамкорлик учун мустаҳкам база вужудга келтириш мақсадида ҳар йили таълимни бошқарув органлари манфаатдор бўлинмалари раҳбарларининг кенгашларини ўтказиш мақсадга мувофиқлиги эътироф этилди.

Конференция қатнашчилари таълим соҳасига педагогик ва илмий-педагогик кадрлар тайёрлаш ҳамда уларнинг малакаларини оширишда икки томонлама ва кўп томонлама асосда самарали алоқа қилишга тайёр эканликларини таъкидладилар.

Конференция қатнашчилари илмий-педагогик тадқиқотлар, томонлар ўзаро манфаатдор бўлган таълимнинг туб муаммолари бўйича муваққат илмий жамоалар тузиш масалаларида кучларни бирлаштириш муҳимлигини қайд этдилар.

Конференция қатнашчилари таълим органлари ва муассасалари, ўқувчилар, талабалар, педагогик ходимлар ўртасидаги алоқаларни қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш зарурлиги тўғрисида якдил фикр изҳор қилдилар.

Конференция қатнашчилари таълим соҳасида ахборот ва кўрсаткичлар билан алмашув механизмини яратиш ғоят муҳим эканлигини эътироф этадилар. Вазирликларнинг тааллуқли хизмати раҳбарларининг биргаликда таълим ахборот банки ва ахборот нашри тузиш масаласи бўйича кенгашини ўтказиш тўғрисида келишиб олдилар.

Конференция қатнашчилари ишлаб чиқариш соҳасида интеграция ва нусҳа кўпайтириш, ускуналарни ўзаро етказиб бериш, техник ҳужжатларни алмашиш ва бошқа шу каби йўллар билан таълим муассасаларини моддий-техникавий жиҳозлаш муаммоларини муқобил ҳал этиш йўлларини бундан буён ҳам излаш мақсадга мувофиқ эканлигини эътироф этадилар.

Конференция қатнашчилари МДҲ қатнашчилари бўлган давлатлар фуқароларини олий ва бошқа ўқув юртларига қабул қилишни ташкил этишда ўзаро мақбул бўлган ёндашувларни ишлаб чиқиш бўйича икки томонлама ва кўп томонлама маслаҳатлашувлар ўтказиш мақсадга мувофиқлиги тўғрисида келишиб олдилар.

МДҲ қатнашчилари бўлган давлатларда таълим, илмий даража ва илмий унвонлар тўғрисидаги ҳужжатларни ўзаро тан олиш тўғрисидаги масалага алоҳида эътибор қаратилди. Бу масалаларни амалий ҳал этиш икки томонлама келишувларда эканлигини эътироф этиб, қатнашчилар томонларнинг мазкур муаммолар бўйича самарали мубоҳасага интилаётганликларини қайд этадилар.

Конференция қатнашчилари урушлар ва миллатлараро келишмовчиликлар, сиёсий ва мухолифлик жанжаллари юз бераётган минтақаларда болалар, ўқувчилар ва ёшлар нобуд бўлаётганлиги, ўқув машғулотлари ўтмай қолаётгани билан боғлиқ кўпдан-кўп далиллар туфайли қайғураётганликларини билдирадилар ҳамда кишилар ўртасидаги муносабатларда, уларнинг қайси миллатга мансублиги ва сиёсий қарашларидан қатъи назар, ўзаро ишонч ва осойишта муҳитни яратиш учун ўзларининг таълим соҳасидаги барча мавжуд имкониятларидан фойдаланишга интилаётганликларини тасдиқлайдилар.

Конференция қатнашчилари Литва Республикаси Маданият ва таълим вазирлиги вакиллари Конференция ишида кузатувчи сифатида иштирок этганликлари учун ўз мамнунликларини билдирадилар.

Конференция қатнашчилари Таъсис Конференциясини юксак савияда ўтишини таъминлаганликлари, барча қатнашчилар ва меҳмонларга ишда қулай шарт-шароит яратганликлари учун Ўзбекистон Республикаси давлат ва жамоат ташкилотларига, Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига қизғин миннатдорчилик изҳор қиладилар.

Арманистон Республикаси Маориф вазирлиги номидан

вазирнинг ўринбосари **Артак Исраилович САГРАДЬЯН.**

Беларусь Республикаси Таълим вазирлиги номидан

вазир **Виктор Анатольевич ГАЙСЕНОК.**

Қозоғистон Республикаси Таълим вазирлиги номидан

вазирнинг биринчи ўринбосари **Виталий Трофимович КОРОЛЬКОВ.**

Қирғизистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги номидан

вазирнинг биринчи ўринбосари **Алтай Акилсанович БАРИБАЕВ.**

Россия Федерацияси Таълим вазирлиги номидан

вазир **Эдуард Дмитриевич ДНЕПРОВ.**

Россия Федерацияси Фан, олий мактаб ва техника сиёсати қўмитаси номидан

раис **Владимир Георгиевич КИНЕЛЕВ.**

Тожикистон Таълим вазирлиги номидан

вазир **Зокир Вазирович ВАЗИРОВ.**

Туркманистон Таълим вазирлиги номидан

вазирнинг биринчи ўринбосари **Омантаган БЕКЖОНОВ.**

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги номидан

вазир **Жўра Ғаниевич ЙЎЛДОШЕВ.**

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги номидан

вазир **Жўра Абдуллаевич АБДУЛЛАЕВ.**

Украина Таълим вазирлиги номидан

вазир **Петр Михайлович ТАЛАНЧУК.**

«Бошланғич таълим»нинг янги сони

Ойноманинг 9-10 сонида муштарийлар ранг-баранг материаллар билан танишадилар. Унда, жумладан, бошланғич таълим ривожига катта ҳисса қўшган Оқилхон Шарофиддинов ҳақида Қ. Абдуллаеванинг «Устозни эслаб» деган мақоласи, Ўзбекистон Мустақиллик куни муносабати билан У. Қосимов ва Ҳ. Исҳоқовларнинг «Гулла, яшна, ҳур Ўзбекистон» мавзусидаги байрам эрталигини ўтказиш тафсилоти босилган.

Ойномада ота-оналар билан ишлаш, ўқитувчиларнинг илғор иш тажрибалари ёритилган. Шунингдек, профессор Назар Ражабовнинг «Ассалому алайкум ва хайр», доцент Т. Ўринов ва ўқитувчи О. Ўринованинг «Меҳр-мурувват тарбияси», Р. Маматов ва Б. Ярашевларнинг «Саломлашиш қоидалари ҳақида», «Кичик ўқувчилар гигиенаси», «Машқларга эътибор», «Табиатнинг ўзи мактаб» каби мақолалар чоп этилган.

Яхши анъана

БАХТЛИ БЎЛИНГ, КЕЛИН-КУЁВЛАР

Соат миллари эрталабки тўққизни кўрсатганда Тошкент райони ҳокимияти биноси олдида бир вақтнинг ўзида Кўктерак, Тошчега, Киров, Чувалачи, Гулистон, Масалбой, Калинин, Юнусобод қишлоқлари ва Келес шаҳридан йиғилган ўн жуфт келин-куёв тўплана бошлади. Булар ёш колхозчилар, механизатор ва чорвадорлар, ишчи ва соғувчилар, ўқитувчи ва тарбиячилар, медицина [illegible] лар, тикувчи ва турли олий ўқув юртларининг талабалари — ўз тақдирларини ўз тенглари, севганлари билан бирлаштиришган. [illegible]

Кўктерак масжидининг имоми Хожи Яҳё қори Турдиев ёшларнинг никоҳлагунча [illegible] ўн бир дона қора «Чайка» машинаси кортежи келиб тўхтади. Орадан [illegible] бахтиёр келин-куёвлар [illegible] ларни бўйлаб саёҳатга отланишди.

Аввалига автомобиллар 1966 йилги Тошкент зилзиласи [illegible] ёдгорлиги [illegible] олдида тўхташди. Сўнгра ёшлар Номаълум жангчи қабрига гулчамбарлар қўйдилар, миллий истироҳат боғи [illegible] юриб, анвойи гуллар бўйлаб [illegible] нафас олдилар.

Байрамнинг давоми кеч соат [illegible] белгиланган эди.

Келин-куёвлар карнай-сурнай садолари остида тантаналар учун махсус қурилган саҳнага чиқдилар ва [illegible] жойлашди.

Микрофон олдида байрамнинг бош ташкилотчиси, Тошкент районининг ҳокими Рустам Раҳбарович Акбаров турди:

— Биз кийин дамларда яшаяпмиз, — деди у, — лекин [illegible] асосийси мустақил республикамизда ҳукм сураётган тинчлик ва тотувлик бизга катта ишларни бажариш имконини беради. Биз Ўзбекистонимиз бир вақтлар шуҳрат қозонган мустаҳкам дўстлик анъаналарини қайта тиклаяпмиз. Қолаверса, Ўзбекистон ерида истиқомат қилаётган кишиларнинг ҳаммаси шу орзу-ният билан яшамоқда...

Сўнгра Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Абдуғаниевич Каримовнинг келин-куёвлар номига йўллаган табриги ўқиб эшиттирилди. Таниқли хонанда Роза Бобоева ўзининг сара қўшиқларини ёшларга ҳадя этди.

Ёш келин-куёвларга шу куни кўплаб совға-саломлар тортиқ этилди. «Конструктор» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори, Ўзбекистон Республикаси халқ депутати Абдували Ғуломмаҳмудов ёш келин-куёвларнинг ҳар бирига иккитадан 12 фоизли ички ютуқли заём облигациясини топширди. Тошкент вилояти агросаноат комплекси ходимлари касаба уюшмаси қўмитасининг раиси Камолжон Шодиматов ҳар бирида 1000 сўмдан ютуқли жамғарма бўлган 22 та омонат дафтарчасини ҳадя этди. Қўшни Қозоғистон Республикасининг Сариоғоч райони ҳокими Ўрозгул Асангардиева барча келинчакларга дастурхон ва ошхона жиҳозларини топширди.

Шу ерда келин-куёвлар билан суҳбатлашиш шарафига муяссар бўлдим. Улардан биринчиси педагог бўлиб чиқди.

— Дилшод Тоиров, — дея таништирди у ўзини, — Тошкент районидаги 10-ўрта мактабда жуғрофиядан дарс бераман. Қайлиғим Наргиза Нурмуҳамедова логопед бўлиб ишлайди. Биз Наргиза билан кўрсатилган барча ғамхўрликлардан чексиз миннатдормиз.

Иқтидорли педагог ва унинг рафиқаси тўғрисида менга 10-мактаб директори Матлуба Холиқова шундай ҳикоя қилиб берди:

— Дилшод 27 ёшда. 10 йилликни битиргандан сўнг армияда хизмат қилди. Сўнгра орзуси томон дадил қадам ташлади — Тошкент давлат университетининг жуғрофия факультети талабаси бўлди. Бироқ ўқишнинг биринчи йилиёқ оила бошига оғир мусибат тушди—ота вафот этди. Оиланинг катта фарзанди бўлган Дилшод Тошкент тўқимачилик комбинатига ишга кирди. Ўқишни кечқурун давом эттирди. 1990 йилда ўқишни муваффақиятли тугатиб Тошкент районига йўлланма олди.

Дилшоднинг мактабимизда ишлай бошлаганига атиги икки йил бўлаяпти. Бироқ шу қисқа даврда ўқувчилар ва уларнинг ота-оналари ҳурматини қозонди.

Уларнинг ёнида яна бир бахтиёр жуфтлик — қозоқ йигити Алижон Умирбеков ва қайлиғи Замира Ергешовалар ўтиришибди. Бу ёшлар ўз ҳаётларини қишлоқ ишлаб чиқариши билан боғлашга аҳд қилишган.

— Сўнгги уч кун ичида олган таассуротларимиз шунчалик каттаки, — дейишди бир овоздан Келес шаҳри вакиллари Иван Потапов ва Лариса Мирзаевалар, — у хотирамиздан ҳеч қачон ўчмаса керак.

— Мен Тошкент давлат техника дорилфунунининг IV курс талабасиман, — дейди Лариса Келгусида инженер-геофизик бўлиб етишаман. Отам машина ҳайдовчиси, онам бухгалтер бўлиб ишлашади. Бундай тўй ҳақида фақат орзу қилишимиз мумкин эди.

Бу тантанани, табиийки, ҳомийларнинг ёрдамисиз ташкил қилиш қийин эди. Улар, айтиш керакки, ўз ёрдамларини аямадилар. Чунончи, Юнусобод райони ҳокими Рустам Калонов куёвлар учун бир хил рангда костюм-шим тиктириб берди. Бундан ташқари куёвларга кўйлак, галстук, туфли совға қилишди.

Тошкент район матлубот жамияти келинларга ғамхўрликни ўз зиммасига олди. «Қобул Мирзо» фирмаси тантаналар учун 250 минг сўм, Муҳаммаджон Фозилов номли колхоз 100 минг сўм, «Илм» маркази 100 минг сўм, Навоий номли, Тулибий номли колхоз, С. Раҳимов номли, «Тошкент», «Ўзбекистон» колхозлари, «Нива» ширкати 50 минг сўмдан ажратдилар.

— Ишончим комил, — деди тантана охирида Тошкент район ҳокими Р. Р. Акбаров, — бундай тадбирлар анъанавий бўлиб қолади ва у қишлоқларда, маҳаллаларда давом эттирилади

...Ёлғиз яшашниҳоятда оғир. Бизнинг ҳозирги давримизда эса, айниқса оғир. Фақат биргаликда, ҳамжиҳат бўлгандагина ҳар қандай қийинчиликни енгиб ўтиш мумкин. Биз гувоҳ бўлган тантаналар шундан далолат бериб турибди.

А. БАЯНОВ.

СУРАТЛАРДА: тўй тантаналаридан лавҳалар.

Суратлар Л. ҒУСЕЙНОВники.

Ш. Р. Рашидов туғилган куннинг 75 йиллигига

Атоқли давлат ва жамоат арбоби, ёзувчи Шароф Рашидов туғилган куннинг 75 йиллигини муносиб нишонлаш мақсадида республикамиздаги нашриётлар Ш. Р. Рашидов китоблари билан бир қаторда у ҳақдаги замондошларининг эсдаликларини чоп этмоқда. Ана шундай китоблардан бири «Фан» нашриёти чоп этган Асил Рашидовнинг «Акам ҳақида» деб аталган хотираларидир.

Китоб муаллифи Асил Рашидов — таниқли олим-педагог, адабиётшунос, ўткир қалам соҳибларидан биридир. У акаси ҳақидаги китобда атоқли адиб ва йирик жамоат арбоби ҳақида шунчаки эсдаликларини баён этиб қолмасдан, давр воқеалари ва кишилар ҳаёти билан боғлиқ турмуш тарзларига ҳам тавсифлар бериб, мушоҳада ва далилларни ёрқин кўрсатишга интилган. Китоб билан танишган ҳар бир киши Шароф Рашидовнинг кўп қиррали ҳаёт тарзи билан ошно бўлади, унинг катта ташкилотчи раҳбар, айни пайтда эл-юрт учун, кишилар учун жонкуяр фидойи инсон эканлиги тўғрисида тасаввур ҳосил қилади.

Қуйида «Акам ҳақида» китобининг «Меҳнат қилган — элда азиз» бобини эътиборингизга ҳавола қиламиз.

МЕҲНАТ ҚИЛГАН — ЭЛДА АЗИЗ

Шароф акам халқни, ватанни чексиз севиб ардоқлади, мудом эл-юрт ташвишида юрди. Шу мушфиқ халқ, эл-юрт манфаатларини, шу манфаатлар йўлида курашишни ҳар нарсадан устун қўйди. Азалдан маълумки, ватанпарварлик, меҳнатсеварлик инсон қадр-қимматини белгиловчи, уни улуғловчи мезонлардан бўлиб келган. Шароф Рашидовни улуғлаб эъзозлаган, ҳурматини жойига қўйган, қўйингки, уни мўр-малаҳдек ёпирилиб келган бало-қазолардан халос этган ҳам севимли халқи ҳамда ватани йўлидаги жасоратли меҳнати деб ўйлайман. Ана шу тинимсиз, мўъжизакор меҳнат у кишига сўнмас илоҳий бир куч ато этган. Дарвоқе, шоирнинг ўзи бир шеърида шундай ёзган эди:

Сен билан очдим кўзимни, сен билан бўлдим азиз,
Сен билан кулди диёрим, сен билан турмуш лазиз,
Сен билан олам ёруғ, оламда сен бўлдинг азиз,
Ҳам ғуруриm, ҳам сурурим, ҳам ҳузурим меҳнатим.

Янги ерларни ўзлаштириш учун олиб борилган мислсиз курашлар, жумҳуриятимизда бунёд этилган сон-саноқсиз боғи-эрамлар, даҳшатли зилзиладан тутдай тўкилган Тошкентдек азим шаҳарнинг қайта қад кўтариши, қанчадан-қанча ер остию ер усти кошоналари, маданиятимиз, адабиёт ва санъатимиз равнақи йўлидаги жонбозликлар, қолаверса, ўзбек халқини, унинг маданиятини хорижий мамлакатлар халқларига танитишу халқлар ўртасидаги дўстлик алоқаларини мустаҳкамлашдаги чексиз фаолияти... Эҳ-ҳе, яхшидан боғ қолади деганларидек, бу табаррук инсоннинг халққа қилган хизмати, қолдирган мероси ҳақида ҳар қанча гапирса оз.

Хўш, у кишининг фаолиятида нуқсонлар ҳам бўлганми? Беайб парвардигор, дейишади. Тўғри, ҳар бир инсонда, у ким бўлиши, қайси лавозимда ишлашидан қатъи назар, ўзига хос хато-камчиликлар бўлиши турган гап. Қатрада қуёш акс этганидек, жумҳурият ҳаётида, ҳатто собиқ Иттифоқ ҳаётида юз бераётган мураккаб ўзгаришлар Ш. Рашидов нигоҳида қанчалик ўз ифодасини топган бўлмасин, барибир, икки кўз ҳаммасини кўра олмади. Кўра олмас ҳам эди. Қолаверса, у одамларга ҳаддан ташқари ишонар эди. Акамнинг фаолиятида ҳам муайян нуқсон ва қусурлар содир бўлганлиги маълум. Улар ҳақида матбуот саҳифаларида ошириб-тошириб гапиришди, анжуманларда оғиз кўпиртириб сўзлашди ҳам. Гарчи Шароф Рашидов фаолиятидаги хатолар ҳар қанча танқиду дашномларга озуқ берган бўлмасин, барибир, вақт ўтиши билан, унинг «заминни елкасида кўтариб турган» донишмандлардан бири эканлиги маълум бўлиб қолди.

«Биз одамлардаги кўпдан-кўп қусурларни илғамаймиз, аммо яхши фазилатларини ҳам камдан-кам эътироф этамиз» («Донолар бисотидан»). Шуниси юрак-бағримни тирнайдики, ёруғ ниятли бир инсон, қирқ йилдан зиёд давр мобайнида халқим, ватаним деб, бутун ақл-идрокини, қалб қўрини сарфлаб, тиним билмай, жонини жабборга бериб, ҳатто фарзандларининг ҳам дийдорига тўймай, вақти келганда, уйқу ҳисобига тинимсиз меҳнат қилган бўлса-ю, вафот этганидан сўнг... тавқи лаънатга учраса! Пахта якка ҳокимлиги ҳам, Орол фожиаси ҳам, жумҳуриятда ўрис тилини ўрганишга даъват ҳам, ўртамиёна асарларнинг урчиб кетиши ҳам, қўйингки, қушларимизнинг тури камайганию, чувалчангларга қирон келиши ҳам биргина инсон номи билан боғлиқ бўлса! Наҳотки акамнинг барча қилган ишлари бесамар бўлиб чиққан бўлса! Шуми инсоф, шуми диёнат?

Далилнинг тоши оғир, дейдилар. Ш. Рашидов шаънига айтилган танқидий фикрларни сарҳисоб қилиш мавриди ҳам келди. Бир куни собиқ Марказий Қўмитанинг дала ҳовлисида Шароф акам билан Усмонхўжаев Бузрукхўжанинг суҳбатини чой қуйиб тинглаб ўтирибман. «Болам Шарофжон, ўғлимни Сизга, Сизни эса худога топширдим. Раҳнамолик қилсангиз. Бир умр Сизни алқаб, миннатдор бўлиб юраман, худойим мартабангизни янада зиёда қилсин», — деди у. Шароф акам падари бузрукворнинг сўзини ерда қолдирмади. Чунки Шароф акам Усмонхўжаев Бузрукхўжани эъзозларди. Унга ҳайкал ўрнатишга ҳам бошчилик қилганди. Берган ваъдасига содиқ қолиб, унинг фарзанди Иномжоннинг юқори мартабаларга кўтарилишига раҳнамолик қилди. Шароф акамнинг вафотидан сўнг эса, унга қарши телбавор ҳуружни бошлаб берган ҳам, хотирасини абадийлаштириш тўғрисидаги собиқ КПСС Марказий Қўмитаси ва собиқ СССР Вазирлар Кенгашининг (1983 йил 23 декабрь) қарорини бекор қилдирган ҳам ўша И. Б. Усмонхўжаев бўлди. Жиззахдаги ёдгорликни (бюст) қўпортирган ким? Усмонхўжаев. Марҳумнинг қабрини ким кўчиртирди. Усмонхўжаев... Шунга қарамай, у сурбетларча буларнинг ҳаммасини Масковнинг иши қилиб кўрсатишга уринди. Ҳамма қилғиликни қилиб қўйиб, эндиликда, ҳибсдан чиққандан сўнг: «Ш. Рашидов республика учун энг кўп жон куйдирган одамлардан эди. Юзидан нур ёғилиб турган бу одам билан учрашиш ҳар кимга ҳам насиб қилавермайди»,—дея тилёғламалик билан фирибгарлик йўлига ўтиб олди («Ёш ленинчи» рўзномаси, 1991 йил 12 ноябрь). Раҳматли акам ўша кезларда нošуд ва нобакор шогирд улғаяётганини, қўйнида шайтон урчиётганини хаёлига ҳам келтирмаган бўлса керак.

Даҳшатли фожиа яна шундаки, Усмонхўжаев марказдан ва Русиянинг бошқа жойларидан келган, ўзи чорлаб чақирган аксарият қизил фирибгарларга сажда қилиб ишлади. Сажда қилишгина эмас, уларнинг кўнглини овлаб, барча шароитларни яратиб берди, жумҳурият ва халқимиз тақдирини уларга бутунлай топшириб қўйди. Ўзи эса ўша «қизил десантчилар» қўлида қўғирчоқ бўлиб яшади. Бу хорижий муттаҳамлар эса, қамчисидан қон томиб, қиличини қайраб Бисмарк қатағони йўлини тутдилар. Жумҳуриятни оёқ ости қилиб, қанчадан-қанча бегуноҳ кишиларнинг ёстиғини қуритдилар. Аслини олганда, бу ножинс қизил келгиндилар, Усмонхўжаев тўтиқуш бўлиб такрорлаганидай, одамларимизнинг юкини енгил қилиш учун эмас, аксинча, яна ўша кулфат чекаётган меҳнаткаш халқни талаб, хонавайрон қилиш учун келган чор мустамлакачиларининг давомчилари бўлиб чиқдилар. Пировардида эса, улар Ўзбекистон диёри, ўзбек халқининг шаънига надоматлар ёғдирдилар. Ниҳоят, интиқом навбати ўзларига келганда, Иномжон Бузруковични ҳам гум қилиб, ҳамёнларини тўлдирганча ҳайё-ҳу деб қочиб қолдилар. Мана, қалтис иш тутган раҳбарнинг фожиали тақдири. Бирники мингга, мингники туманга...

«Садоқатли» шогирдларидан яна бири Нишонов Шароф Рашидов шаънига туҳмату бўҳтонлар ёғдиришда Усмонхўжаевни ҳам бир чўқишда қочирди. «Рашидовчилик», «унвонпараст», «рекордпараст» ва яна аллақандай «сифатларни» тўқишга устаси фаранг чиқиб қолди у. «Мен ҳам Рашидовдан озор чекканман, ўз вақтида чет элга бадарға қилинганман», деб айюҳаннос солди. Марказий матбуотда бот-бот чиқишлар қилиб, Ш. Рашидов баҳона жумҳуриятимиз шаънига таъна тошларини ёғдирди. Аслини олганда, Шароф акам ўз вақтида Нишоновнинг жирканч, ножўя хатти-ҳаракатларини ошкор қилишни, унинг обрўсига путур етишини лозим кўрмаганди. Акс ҳолда иш бошқача тус олган бўларди... Очиғини айтганда, кимларнингдир оилавий тинчлигини бузиб, изzat-нафсига текканида ва қонунга хилоф иш қилгани учун жиноий жавобгарликка тортилай деганида Рашидов миллатимиз шаънини ва партиянинг обрўсини деб уни жазодан олиб қолди.

Горбачевнинг пинжига кириб олган Нишонов собиқ СССР Миллатлар Кенгашининг раиси бўла туриб, ўзи қандай ҳунар кўрсатди? Халқлар ўртасидаги дўстликка ва тотувликка раҳна солинди. Мисли кўрилмаган миллий низолар авж олди. Бундай бузғунчиликлар айнан Нишонов фаолияти даврига тўғри келди. Қолаверса, у ўз халқи, жумҳурияти шаънига ҳам ғаразгўйлик ишларини давом эттирди. Фарғона ва бошқа жойлардаги фожиаларга чек қўйиш ўрнига, Масковдаги янги маънавий оталари, акалари пинжида сукут сақлаб, ҳайбаракаллачи бўлиб ўтирди. Жумҳуриятимиз мустақилликка эришиб, шаҳдам одимлаётган ҳозирги кунда-чи? Ундайларга бизда сичқоннинг ини минг танга! Булар ҳали ҳалво. Нишоновнинг энг катта қилмиш-қидирмишлари олдинда. Улар эндиликда ўз ечимини кутмоқда...

Юқорида номлари зикр этилган «даҳолар» ёлчитиб ишлай олмадилар. Ёлчитиб ишлаганларни эса кўролмай, уларга нисбатан ғаразгўйлик йўлини тутишди. Қаранг-а, марҳум билан кимлар олишиб ётибди! Етти ёт бегоналар эмас, балки ўзи тарбиялаб вояга етказган шогирдлари, ҳамкору ҳамдастлари. Демак, яхши тарбияланмаган эканда? Йўқ, менимча, тарбия тўғри бўлган. Бироқ юқорида таъкидлаб ўтганимдек, бу чиркин тузумнинг «мерос» бўлиб қолган ўзига хос сифатлари: субутсизлик, ғараз, суиқасд, маънавий падаркушлик ва биродаркушлик уларни шу кўйга солган. Мана сизга қизил империянинг тутган йўли, сиёсати.

«Правда» газетасининг бир сонида Сурхондарё вилоят фирқа қўмитасининг собиқ котиби Абдухолиқ Каримовнинг сўзларини ўқиганим бор: «Темир панжара ортида болаларимни кўролмай итдек ўлиб кетмасам бўлгани... Ш. Рашидов ҳам вақти-вақти билан вилоятларга чиқиб ўлпон олиб турар эди», — деб ёзилганди рўзномада. Бу ҳаммамиз учун ҳаладан суяк чиққандай бир гап бўлган эди. Мен Абдухолиқ ака қамоқдан чиқиб келса, «Бу сўзларингиз учун ҳисоб бера оласизми?» — деб сўрашни кўнглимга тугиб қўйгандим. Тоғ-тоғ билан учрашмайди, одам-одам билан учрашади, дейишади. Замонанинг зайли билан Жиззахда акамнинг мовлиятига бағишланган бир йиғинда учрашиб қолдик. Шунда холи қолиб, бафуржа гаплашиб олдик:

— Мана, қамоқдан ҳам омон-эсон чиқиб келдингиз, — дея гап бошладим. — Ўтган гапга саловот, дейдилар. Бироқ, кечирасиз, акам ҳақидаги ўша гапларни ҳақиқатан ҳам айтганмидингиз ёки...?

— Бу ғирт ёлғон, ука. Шароф акани устозим, пайғамбарим деб, эъзозлаб келганман, бундан кейин ҳам янада кўпроқ эъзозлайман. Бу гап эса матбуотнинг уйдирмаси, қолаверса, жаллодларнинг иши, — деди у. Бизнингча, Абдухолиқ Каримов ҳибсдан чиққандан сўнг мусичаи бегуноҳ бўлиб сукут сақлаб юрмасдан матбуотда аллақачон раддия бериши, бор гапларни дангал айтиши керак эди. Шунда у балки ўзини ҳам унчалик шубҳага солмаган бўларди. Бу ёғи Абдуҳолиқ Каримовнинг виждонига ҳавола...

Ўзимиздаги ҳокими мутлоқлар ва айрим қизил десантчилар, бир сўз билан айтганда, ғаразгўйлар акамнинг айрим оила аъзоларига ҳам тазйиқ ўтказдилар, уларга ишлаб турган жойларида тинчлик бермай қувғин остига олдилар. Жиянларимдан бирини тўрт-беш бор ишдан олишди. Энди бу ишлар изга тушиб, ҳақиқат ўз ўрнига қарор топаяпти. Оила фарзандларининг ҳаммаси одобли, андишали, хушфеъл, одамижон бўлиб, илмнинг турли соҳалари бўйича иш олиб боришади. Улар бир-бировлари билан иноқ, элу халққа оталаридек сидқидилдан, астойдил хизмат қилишмоқда.

Ўзимга келганда шуни айтишим керакки, расмий, норасмий доираларда менга ҳам турлича муносабатда бўлдилар.

Умуман олганда дўстларимнинг кўпчилиги менга бўлган муносабатларини ўзгартиришмади. Айтиш мумкинки, улар, аксинча, менга ўзларини янада яқинроқ тутгандек, ўксиган қалбимга далда бергандек бўлдилар. Очиғини айтганда, институтимиздаги Ш. Рашидовдан манфаат кўриб келган айрим шахслар менга ҳам (уларнинг ғирромлигини, умуман ножўя хатти-ҳаракатларини узоқ йиллар мобайнида кескин танқид қилиб келган эдим) зимдан тазйиқ ўтказишга уриниб кўрдилар, устимдан юмалоқ хатлар ҳам уюштириб, барча ёзув-чизувларимни ўзларича ғалвирдан ўтказиб кўрдилар. Натижа чиқмади.

Шароф Рашидов ҳеч қачон одамларнинг тақдирига бефарқ қараган эмас эди. Энг оғир дамларда уларга ёрдам қўлини чўзар, шафқатталаб одамлардан ўз меҳр-оқибатини дариғ тутмасди.

Ш. Рашидов олийгоҳимиздаги бир домланинг (исми шарифларини айтиб ўтиришни лозим кўрмадим) хизматларини юксак баҳолаб ҳурматларди. Чунончи, домланинг докторлик диссертацияси ВАК да тасдиқланмай узоқ туриб қолганда, Ш. Рашидов унинг тақдири билан неча бор қизиқди. Мен ҳам ул кишининг илтижоларини ерда қолдирмай, акамникига бўзчининг мокисидек қатнадим. Афсуски, масала чигал экан, ижобий ҳал бўлмади. Бу хусусда акам билан сўнгги бор учрашганимда: «Буёғига ожизман!» — деб икки қўлини кўтарди. Диссертация юзасидан бўлиб ўтган гаплардан сўз ҳам очмади. Эҳтимол, биринчи бор шашти қайтгандир, деб ўйлайман. Лекин шунда ҳам акам ўша домлага диссертацияни иккинчи марта ёқлашни маслаҳат берган эди. Бу орада домлани хизмат кўрсатган фан арбоби бўлишига ва сўнгроқ қайта ёқлашига ҳам раҳнамолик қилганлигидан яхши хабардорман. Қисқаси, Ш. Рашидов унга ҳамиша ғамхўрлик қилиб келган эди. Домласи тушмагур эса...

Бир куни сиёсий ўқишга тўпланаётганимизда домла: «Бировлар учинчи юлдузни тақиш учун Сибирь сувларини Ўрта Осиёга оқизиш проблемасини кўтариб чиқди», — дея дарсхонага тунд ҳолда кириб келди. Э, худо, қанақа кунларга қолдик. Шаккоклик шунчалар ҳам бўладими, дедим нафасимни ичимга ютиб. Орденларга тил теккизиш гуноҳи азим... Кўзим жиққа ёшга тўлди. Энди эса, вазиятга қараб, домла ҳам нуқтаи назарини гўё ўзгартирган бўлди. Шароф Рашидов ҳақида хотира ёзди...

Расмий доираларга келганимизда шуни айтиш керакки, собиқ Давлат Хавфсизлик Қўмитаси томонидан Ш. Рашидов оиласи аъзолари, қариндош-уруғлари неча марталаб сўроқ қилинганлиги маълум. Шахсан менга келганда, «резервдаман» деб юрган эдим, вақти-соати келиб мени ҳам Ш. Рашидов билан боғлиқ масалалар жараёни тугалланиши олдида бир бор таклиф этдилар. Улар мени чақиртиргунга қадар фаолиятимни обдон текшириб, маълум хулосага келганликларини қалбим сезиб турган эди, албатта. Борсам, Москвадан келган терговчилардан тўрт-бештаси Хавфсизлик Қўмитаси биносидаги хоналардан бирига жойлашиб олиб, иш кўраётган эканлар. Улар мени акамнинг қабри кўчирилишида иштирок этган кимсалардан ҳам илиқроқ кутиб олишди. Кейин билишимча, собиқ Ўзбекистон Марказий Қўмитаси девонхонасининг собиқ иш бошқарувчиси Турсун Умаров ва Самарқанд вилоят ижроия қўмитасининг собиқ раиси, марҳум қайин акамиз Синдорқул Ҳамроқуловларнинг тергов ишлари муносабати билан таклиф этилган эканман.

Терговчи: Муаллимлар — зиёлиларнинг гули. Сиз ҳақингизда маълум тасаввурга эгамиз. Сизга бир оғиз ҳам эътирозимиз йўқ. Одоб юзасидан чақирдик. Фақат шу иккала шахс хусусида билганингизча гапириб берсангиз, — деди. Терговчининг саволларига жавоб бериб бўлганимдан сўнг, у қизиқиб сўраб қолди: Нега акангиз катта лавозимда бўла туриб, сиз бундай имкониятдан фойдаланмадингиз?

Акам ўз йўлига, мен эса ўз йўлимга. Менда, ҳақиқатан ҳам, на машина, на дала ҳовли бор. Ҳатто велосипед ҳам йўқ. Зарурият юзасидан унисини ҳам, бунисини ҳам сўраган пайтларим бўлган. Аммо акам рухсат бермаган. Ҳатто юқорироқ лавозимларга ишга таклиф этганларида ҳам, розилик бермаган. Билмадим. Нима бўлганда ҳам акам менинг моддий шароитимнинг айтарли даражада яхшиланишига ҳамда лозим кўришган лавозимларга ишга ўтишимга ижозат бермай тўғри қилган экан, деб ўйлайман. Шу туфайли бўлса керак, менга ҳеч ким, ҳеч қачон ва ҳеч қаерда заррача тазйиқ ўтказолмаган.

Ғанимлар ниҳоят раҳматли акамнинг қабрига кўз тикдилар. Марҳумнинг оила аъзоларига неча бор хат ёзишиб, қабрни она юрти Жиззахга кўчиришни сўраб мурожаат қилганларида ҳам Усмонхўжаев ва унинг атрофидаги бировнинг салласини деса калласини олиб келадиган муте югурдаклари аксинча йўл тутдилар. Қарасаларки, жумлайи мўмин унинг қабри сари оқиб келмоқда... Биров белбоғини, биров яктагини, биров тўнини ёзиб, қуръон тиловат қилмоқда, дуойи фотиҳа ўқимоқда. Эртаю-кеч одамлар қўлида гул кўтариб, унинг қабрини зиёрат қилмоқдалар. У ёқда Ленин майдони, бу ёқда Ленин музейи. Музейга ҳеч ким кирмай ҳам қўйди. Нима қилиш керак? Қабр ўрнини, албатта, ўзгартириш керак, деган қарорга келишган. Гўё бу ер «хурофот» ўчоғига айланиб қолаётгандай туюлган отасини ҳам танимайдиган даҳрийларга. Собиқ марказга пайдарпай қўнғироқлару турна қатор мактублар йўллашиб, мурожаат қилаверишган. Аслида, Масков ўзича Шароф Рашидов қабрига кўз тикмаган эди.

Кунлардан бирида, ногаҳон, жумҳурият Вазирлари Кенгашининг собиқ раиси Ғайрат Қодиров уйимга қўнғироқ қилиб қолди. Мен билан кўпдан бери кўришиб юрган қадрдонлардек, ҳол-аҳвол сўраб, «маслаҳатли бир иш» борлигини айтди. Кабинетига ташриф буюришим керак экан (у менинг боришимга машина ҳам юборган эди). Кўчага чиқсам, машина кутиб турибди. Қизил майдонга равона бўлдик. Бордик, мени раиснинг муовини иззат-ҳурмат билан лифтда олтинчи қаватга олиб чиқди. Ҳайҳотдай хонада ҳеч ким йўқ. Қодировни сўрадим. «У киши янганинг олдидан ўтишга кетдилар, ҳозир келадилар», деди. Узоқ кутдим. Вақт ўтаяпти. Эртага кун бўйи сабоқ бор, бора олмайдиганга ўхшайман. Узримни айтиб, ишхонамни хабардор қилиб қўйишим керак эди, дедим. Муовин рухсат бермади. «Раис ҳозир келадилар. Хотиржам бўлинг. Ўзлари ректорга айтиб қўядилар», — деди.

Ниҳоят, раис ҳам кириб келди. Юзлари шолғомдай қизариб кетган. Кейинчалик билишимча, унга ҳамроҳ бўлиб борган прокурор иккаласи ҳам яхшигина таъзирини еган. Хуллас, бир пиёла чой ичиб, бирпас сукут сақлагандан сўнг, у тилга кирди ва: Авф этасиз ука, акангизнинг қабрини коммунистлар мозорига кўчиришга қарор қилингани хусусида Сизни хабардор этмоқчиман, — деди.

Мен акамнинг жасадини Жиззахга, ота-боболаримиз ёнига дафн этилишини сўраб мурожаат қилганлигимизни эслатдим ва: «Усмонхўжаев «иккинчи Жиззах қўзғолони» кўтарилишидан чўчибди-да», — дедим.

Гапингизда жон бор, ука, — деди Ғ. Қодиров. — Бироқ бу иш биргина Усмонхўжаевнинг инон-ихтиёри билан қилинаётгани йўқ. Бу бюронинг қарори. Қолаверса Масков билан келишилган. Шароф Рашидович атоқли партия ва давлат арбоби. Жиззахдаги қабристон қаердаю, Тошкентдаги коммунистлар мозори қаерда! Бу ерга дафн этилгани маъқул.

Қўйингки, 1987 йил 25 февралдан 26 февралга ўтар кечаси, соат 2 лардан кейин эл-халқни ухлатиб, тумонат одамлар қатнашувида (булар нуқул формадаги қуролланган аскарлару миршаблар эди) ишни бошладилар. Жуда ваҳимали манзаранинг гувоҳи бўлдим. Ёпирай! Наҳотки, бу ерга тўпланган, тиш-тирноғигача қуролланган минглаб девдай навкарлар қабрда тинчгина ётган бир мўмин инсон, раҳматли акамдан шунчалар қўрқишса!.. Йўқ, навкарларда не айб! Булар ҳаммаси ўша даврдаги ўз соясидан қўрққан нобакор аламзада бир тўда сотқин амалпарастларнинг кирдикори эди.

Махсус эксперт орқали кўзни қамаштирувчи сон-саноқсиз барқ (прожекторлар) нурида турли-туман техника ёрдамида қабрни очишга тутиндилар. Мен ва жиянларим пайдо бўлишимиз билан, гўё йўқотган нарсасини топиб олган одамдек зудлик билан чақира-чуқур суратга ола бошлашди. Ёнимда Ғайрат Қодиров ва бу ғайритабиий «маросимга» мутасадди бошқа шахслар. «Хмм, — дедим, ўзимча, — сизларга худди ана шу нарса — оила аъзолари қатнашди, деган гап керак эди, муддаоларингга эришдиларинг. Эҳ малъунлар!..» Чиндан ҳам, эртасига «Тошкент оқшоми» рўзномасининг 27 февраль сонида гўё «қариндошларининг аризасига мувофиқ Ш. Рашидовнинг хоки Форобий кўчасидаги қабристонга қайта дафн этилди», деган мазмунда чумчуқнинг тилидай хабарнома босилиб чиқди.

Бу ёқда раҳматли акамнинг гўрини кавлаб ётишибди-ю, ўша топда менинг хаёлимдан нималар кечганини ҳозир тушунтиришим қийин. Орадан етти-саккиз йиллар ўтиб, иштихонлик Абдулла Турдиев деган бир деҳқон шоир ҳаммамизни ўртаб юборган бу мудҳиш воқеани шундай ёзади (шеърнинг айрим бандларини келтираман):

Тирикликда сўнгги нафас: «Алвидо, ҳаёт!»
Фано топиб, бир қабрга сиғмадим, ҳайҳот!
Ўз элимга эмасдим-ку, ахир, етти ёт,
Бу не шўриш—гўрингда ҳам, оҳ, озор етса?!
Каслар айтсин—бир жонимга минг жон асрадим,
Эл ғамидан ўз ғамимни пинҳон асрадим.
Наҳот, дўст деб, гоҳ қўйнимда илон асрадим,
Ҳайҳот, дўстинг чиқса ағёр—қўлдан тор кетса?!
. . . .
Ўз қадримга йиғлагайман, ҳолимга эмас,
Жон аччиғи—ортда қолган молимга эмас,
Руҳимга ҳам тошлар отган золимга эмас,
Қай бир бедин ўз суягин, ваҳки, хор этса?!
Икки дунё дунёсида ёлғиз Олло ҳақ,
. . . .
Ҳақ-ноҳақлик фатвосида ёлғиз Олло ҳақ,
Ҳақ каломники айтгувчи Оллоҳмисан халқ,
Шароф номим шараф топгай Олло ёр этса!..

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, кейинчалик Усмонхўжаев Ўзбекистон фирқачилари Марказий Қўмитасининг ахборотида босилган «КПСС Марказий Қўмитасига мурожаат этиб, Ш. Рашидовнинг хотирасини абадийлаштириш тўғрисидаги қарорни бекор қилишни сўради» («Совет Ўзбекистони», 1986 йил 7 июнь), шунингдек, КПСС Марказий Қўмитаси ва Вазирлар Кенгашининг қароридаги «Ўзбекистон Компартияси ҳамда Вазирлар Кенгашининг таклифларини ўрганиб чиқиб...» каби иборaларни тан олишдан бош тортди. Ё бўлмаса, Ш. Мирсаидов имзо чеккан иккинчи бир тутуруқсиз қарордаги уйдирма сўзларга эътибор қилинг: «Ш. Рашидовнинг жасади қариндошларининг аризасига биноан дафн этилгандан сўнг орадан уч йил ўтганини ҳисобга олиб, унинг ҳокини Форобий кўчасидаги қабристонга қайта дафн этишга рухсат берилсин» («Ўзбекистон овози», 1992 йил 8 апрель). Қабрни Жиззахга кўчириш хусусида жаноб Усмонхўжаевга неча бор мурожаат этилган-ку, ахир. Такрорлайман: Қабрни Жиззахга кўчириш сўралган. «Қариндошларининг аризасига биноан, орадан уч йил ўтганини ҳисобга олиб», «Форобий кўчасидаги қабристонга қайта дафн этиш» каби ибораларни қайси ноинсоф, уйинг куйгур хаёлпараст ўйлаб чиқарди экан! Бу ва юқоридаги қўштирноқ ичидаги сўзлардан ақл бовар қилмайдиган бундай бадкирдорликни биринчи бўлиб бошлаганлар, яъни марҳум акамни гўрдан олиб, гўрга солишни «қонунийлаштирганлар» аслида кимлар экани беш қўлдек равшан бўлса-да, ҳамон улар Масковни пеш қилмоқдалар. Бу қанақа лўттивозлик! Биринчидан, қариндошлари бундай аризани ҳеч қачон ёзмаган ва ёзиши мумкин ҳам эмас эди (ғирт мантиқсизлик: коммунистлар мозорига бало борми), иккинчидан, ўша бетамиз қарорнинг мантиқсиз мантиқига кўра, инсонлар қабри уч йил муддатдан сўнг муқаррар ўзгартирилиши керак экан-да?! Учинчидан, Форобий кўчасидаги қабристонга дафн этиш ҳақидаги гаплар тўқиб чиқарилган. Бу нима ўзи, росмана саводсизликми ёки учига чиққан сиёсий кўрликми? Балки иккаласи ҳам қўшилиб, омухта бўлмай қолгандир? Ғирт уйдирмалардан иборат мазкур қарорга гарчи Мирсаидов имзо чеккан бўлса-да, аслида бу иш жазавага тушган Усмонхўжаевнинг зуғуми ва қистови, қатъий талаби билан бажарилган. Афсус ва надоматлар бўлсинки, халқ тақдири ана шундай довдир, риёкор раҳбарлар қўлида қолган эди. «Эй, парвардигор, ички душманлардан ўзинг асра, ташқисини яксон этарман...», — деган экан соҳибқирон Амир Темур. Хуллас, барча разолатликларни ўзгалар эмас, балки Шароф Рашидовнинг ҳаёт эканлигида унинг саховатидан баҳраманд бўлиб келган мунофиқ «садоқатли дўстлари» амалга оширдилар.

Иккинчи акам Саҳобиддин Рашидов ҳақида. У ҳам қабрни Жиззахга кўчириш масаласида Усмонхўжаев, Осетров ва Абдуллаеваларнинг олдига қатнайвериб озиб-тўзган (ўзи кўпдан бери жигар хасталигидан азият чекиб юрар эди), ғам-алам ўтида қоврилиб, ҳаётдан эрта кўз юмди. Бу ҳам етмагандай, усмонхўжаевчилар яна ўлганнинг устига тепган қабилида иш кўриб, урушда қон тўккан, турли лавозимларда ҳалол ва бенуқсон ишлаб, хизмати сингган бу инсоннинг жасадини ўз вақтида дафн этилишига рухсат бермай, соатлаб сарсон-саргардон қилиб кутдириб қўйдилар. Усмонхўжаевга сажда қилган Л. Қаюмов сингари сурбет гумроҳлар (у ўша кезларда «Совет Ўзбекистони» рўзномасининг бош муҳаррири эди) марҳумни дафн этиш учун бир парча ер топилмагани сингари, олийгоҳимиз жамоасининг менинг номимга юборган икки энлик таъзияномасини «ўз газетасида» эълон қилишни ҳам лозим топмади.

«Зарбдор» танқидчилар орасида Шароф Рашидовни ижод аҳлига маъмурий тазйиқ ўтказиб келган раҳбар қилиб кўрсатишга зўр бериб уринганлар ҳам бўлди. Шундаймикан?

«СССР» деб аталган собиқ мустабид мамлакат миқёсидаги адабиётга «фирқавий раҳбарлик» қандай мудҳиш асорат қолдиргани барчага аён. Бизнинг жумҳуриятимиз бундан мутлақо холи эди десам, ким ишонади бу гапга? Бир муштарак «умумшўровий адабий иқлим» шароитида яшаб туриб, унинг таъсири доирасидан ҳоли бўлиш мумкин эмасди, албатта. Узоқ йиллар давомида бизнинг Марказқўмда мафкура соҳасини қандай шахслар бошқариб келганлиги ҳозир ҳаммага маълум. Агар лозим бўлса, ўт ўчирувчилардан чиққан ёки айрим таги маънавий нопок ўша мафкурачилар саркотиб, ёзувчи Шароф Рашидовнинг ўзига ҳам адабиёт нима эканлигини зимдан «ўргатиб қўйишга» тайёр эдилар. Бунга ажабланиб бўладими? Фирқавий раҳбарлик мақоми, барча соҳаларда бўлгани каби, бадиий адабиётда ҳам ўзига хос бир «бекинмачоқ ўйин» эди. «Социалистик реализм» бадиий адабиёт учун тайёрланган улкан бир қафасдан бошқа нарса эмасди. Мафкура, жумладан, адабиёт ҳам ўша минг хил оҳангга солиб мақталган ленинча сиёсатнинг югурдагига айланиб қолганидан кейин нима ҳам қилиш мумкин?.. «Адабий ўт ўчирувчилар» эса том маънодаги ёнғинни эмас, балки «йилт» этган ҳар қандай рўшноликни, адабиётни адабиёт қиладиган қўрини ҳам сўндириб юбораётганини яшириб қаёққа ҳам борамиз. «Туяни яширсанг, ўркачи кўринади», дейдилар.

Ўзимнинг бу мулоҳазаларим билан акамни ҳар қандай соғлом танқиддан бутунлай холи қилмоқчи эмасман. Афсуски, унинг ўзи ҳам бир қанча асарларида жамиятда фирқанинг етакчилик ролини, ўрис халқининг оғаларча «беғараз» ёрдами ва бошқа шундай росмана қарашларни ортиқ даражада бўрттириб тасвирлашга майл билдирган, «шахсий намуна» кўрсатиб, бошқаларни ҳам шунга рағбатлантирган. Нима ҳам дейин? Бўлган иш бўлган-да энди.

Лекин ёзувчи Шароф Рашидовнинг қисса, роман ва шеърларини тушуниб, билиб ўқиш керак (сўзловчи нодон бўлса, тингловчи доно бўлиши керак, дейдилар. Аксинча, сўзловчи доно бўлиб, тингловчи нодон бўлмасин). Асарларининг юза қатламларида жойлашган сўзларни кўриш эмас (буни ҳамма ҳам кўради), балки адибнинг чуқур дардини ва асл муддаосини тагматндан топиб, фаҳмлаб, ички бир туйғу билан мутолаа қилиш керак. Ёзувчига муносиб ўқувчи керак. Ёки бир асарида ёзганидек, ўз муҳити учун даҳшатли фикрга миллионлаб кишиларни тайёрлаш мақсадида бир неча «қизил» қиссалар ёзишга ҳам мажбур бўлган кўринади...

Асил РАШИДОВ.

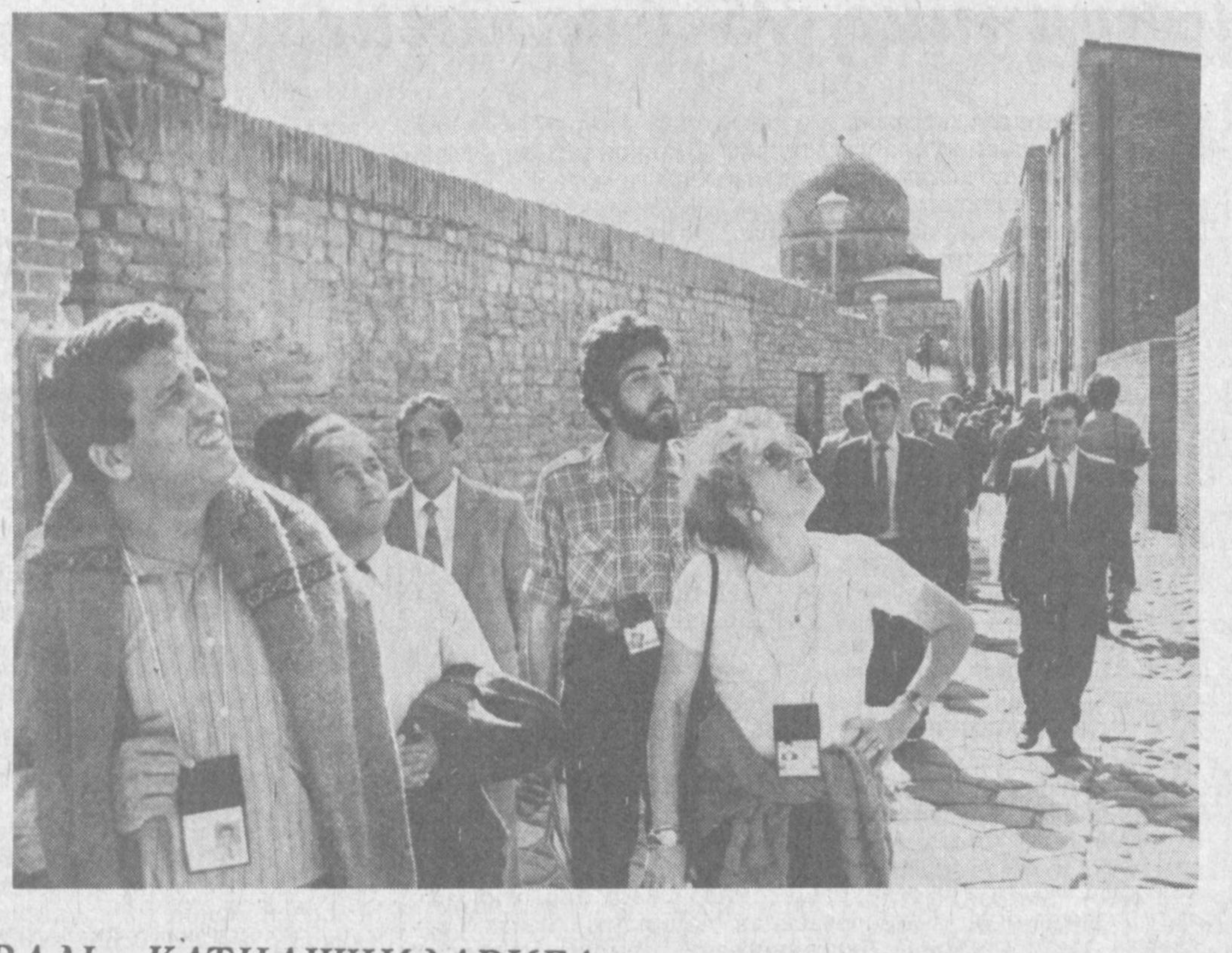

Жумҳуриятимизда уч қитъа кинонжодкорларининг анжумани қизғин давом этмоқда. Куни кеча меҳмонлар қадимий обидалар шаҳри Самарқанд қадамжоларини зиёрат қилдилар. Суратда марокашликлар Улуғбек расадхонасини катта қизиқиш билан томоша қилишяпти.

С. МАҲКАМОВ тасвири.

СЎЗ—КИНОФЕСТИВАЛЬ ҚАТНАШЧИЛАРИГА

«ФАОЛИЯТИМ СИЁСАТ БИЛАН БОҒЛАНГАН...»

Хумоюн БОИС — «Афғонфильм» президентининг ўринбосари «Маърифат» мухбирига қуйидагиларни ҳикоя қилди:

— Афғонистон халқи мураккаб даврларни бошдан кечирмоқда. Афғон киноси ҳам энди ҳақиқий тараққиёт йўлига ўтди. Мамлакатимиз киночиларининг асосий мақсадлари умуминсоний қадриятларни, Ватанга, халққа садоқатни, чин инсоний муҳаббат туйғуларини ленталарда акс эттиришдир. Чет эл киноларининг руҳига берилмасдан, киномизнинг миллий руҳини кўтариш йўлида астойдил ишламоқдамиз. Киночиларимиз янаги Тошкент кинофестивалигача жаҳон кино бозорида беллаша оладиган фильмлар ишлаб чиқаришга ҳаракат қиладилар.

Менинг фаолиятим сиёсат билан чамбарчас боғланган. Эски давлат ҳукумати кўплаб ижобий фильмларим борлигига қарамай, менга Тошкент кинофестивалларида қатнашишимга рухсат бермади. Шундан сўнг тоғларга кетиб, мужоҳидлар томонига ўтдим, реал ҳаёт воқеаларини, уруш ҳаракатларини акс эттирувчи фильмларни суратга олдим. Катта қаршиликларга қарамай, 5—6 та фильм ишладим. Ислом революциясидан кейин «Афғонфильм»га қайтиб келдим.

Тошкент кинофестивалига келишимиздан асосий мақсад — Ўзбекистон кинематографчилари билан келгусида ўзбек—афғон ҳамкорликдаги фильмларни яратиш, турли контрактларни излаб топиш ва йўлга қўйишдир. Мен билан бирга серқуёш диёрингизга кинорежиссёр Аббос Шобон ва кинорежиссёр, сценарист Абдулаҳад Жувондилар ҳам ташриф буюришган.

Тошкент, Бухоро, Самарқанд шаҳарлари билан Афғонистоннинг қадимий маданий алоқалари шакллангандир. Бу икки халқнинг кўҳна тарихидан дарак беради. Афғонистонда Мозори Шариф қандай эъзозли, муқаддас даргоҳ ҳисобланса, Самарқанддаги Имом ал—Бухорий масжиди, Гўри Амир, Шоҳи—Зинда, Биби хоним мақбаралари ҳам шундай эъзозли, қадрли эканининг шоҳиди бўлдик. Ер юзининг миллионлаб халқлари бу ернинг тупроғини кўзларига тавоб қиларканлар. Мен бир киноарбоб сифатида Тошкент кинофестивалининг ташкилотчиларидан беҳад миннатдорман. Ҳамкасбларнинг дўстона учрашувлари, ўзаро мулоқотлари катта ижодий натижалар беради, албатта. Ўзбек ва афғон халқининг дўстлик ришталари бундан буён ҳам мустаҳкамланаверади, деб ўйлайман.

МУШТАРАК АНЪАНАЛАРИМИЗ КЎП

— Марокаш киноси Миср киноси каби узоқ ўтмишга эга эмас, — дейди биз билан суҳбатда истеъдодли кинорежиссёр Ҳасан Бижаллун. — Франция мустамлакаси даврида ҳам кўплаб кинолар ишланганди. 80-йиллардан кейингина Марокаш киносининг мавзуи ўзгарди. Бу фильмлар давлат маблағисиз ишлаб чиқарилмоқда. 1980 йилда кино тараққиётини қўллаб-қувватлаш мақсадида махсус жамғарма ташкил этилди. Энди барча моддий маблағларни шу жамғармадан олаяпмиз. Жамғарма, айниқса, истеъдодли актёрларга катта эътибор беряпти. Маблағнинг ярми кинотеатрларнинг таъмирига, ярми фильмлар ишлаб чиқаришга сарфланади. Мен ёш кинорежиссёр сифатида фильм яратиш машаққатларини жуда яхши биламан. «Тўй» номли фильмим конкурсга қўйилмаганидан, кечикиб тақдим этилгани сабабли, жуда ўкиндим. Лекин у намойишлар кўригида кўрсатилаяпти. Фильмнинг муваффақият қозонишини жуда-жуда истардим. Келгуси фестивалга бундан ҳам яхши фильм ишлаб келишни дилимга ният қилдим.

Марокаш киночилари Тошкент фестивалларида ҳамиша қатнашиб келганлар. XI кинофестивалда айни биз қатнашаётганимиздан чексиз бахтиёрмиз. Чунки бу анжуманда кўплаб ҳамкасблар, киночилар, кино арбоблари билан учрашяпмиз. Бу имкониятни айни Тошкент кинофестивали яратди. У уч қитъа ижодкорларига кенг истиқболли йўллар очди.

— Биз Африка, Европа фестивалларида ҳам иштирок этамиз. Мазкур фестиваль эса Осиё, ўзбек фильмлари билан, унинг ижодкорлари билан танишишга кенг имкон берди, — дейди Марокаш кино идорасининг фестиваллар ўтказиш бўйича масъул ходими Умар Билол.— Икки халк кинематографчиларининг муштарак томонлари талайгина. Иккала халқ ҳам мусулмон мамлакатидир. Динимизнинг яккалиги, кинематография анъаналарининг яқинлиги бу соҳада ҳам акс этаяпти. Биз иккита фестиваль фильмини маъқул кўриб сотиб олдик. Биз фестивалга тақдим этган юқоридаги фильм бугунги Марокаш, унинг одамлари, ишсизлик, синфлар орасидаги тафовут, соғлиқни сақлаш соҳасидан ҳикоя қилади. Бундай фильмлар кўп, албатта.

Мен шахсан Осиё, Африка ва Лотин Америкаси кинофестивалининг бошқача номланишига қаршиман. Унинг айни уч қитъа номи билан аталиши муҳимроқдир. Мана шу уч қитъа киночиларини яқинлаштириш, киносини ривожлантириш, энг аввало, унинг мақсади бўлиши кўзда тутилганди. Халқаро кинофестивалларнинг эса саноғи йўқ. Бу ерда ўзбек халқи бизни ҳамиша интиқ кутишларини ҳис қилдик. Мустақил республикангизда илк дафъа мустақил равишда халқаро катта анжуманни юксак даражада ўтказаётганингиз учун унинг ташкилотчиларига халқимиз миннатдорчилигини билдирамиз. Кинофестиваль ўзбек ва Марокаш халқларининг дўстлиги ва маданий алоқаларини ривожлантиришга катта ҳисса қўшишига ишонамиз.

Суҳбатдош
Замира ТЎЛАГАНОВА.

Қутлаймиз!

Муҳтарам устозимиз Қулмамат ЧИМИРЗАЕВ!

Сизнинг тарихчи-муаллим сифатида ҳаёт йўлингизга назар ташласак, 70 йиллик умрнинг жуда кўп қисми, яъни Сиз Улуғ Ватан урушидан II гуруҳ ногирони бўлиб қайтганингиздан сўнг, 1948 йилдан бери биргина мактаб—Самарқанд вилояти Гўзалкент ноҳияси собиқ 5-сонли мактабдаги таълим-тарбия билан боғлиқ.

Бугунги кунда 70 йиллик табаррук ёшингиз нишонланаётган дамларда биз шогирдларингиз Сизни таваллуд топган кунингиз билан муборакбод этиб, Аллоҳдан Сизга мустаҳкам соғлиқ, узоқ умр тилаб қоламиз.

ШОГИРДЛАРИНГИЗ НОМИДАН ТАРИХ ФАНЛАРИ НОМЗОДИ САМАД ТЎРАЕВ.

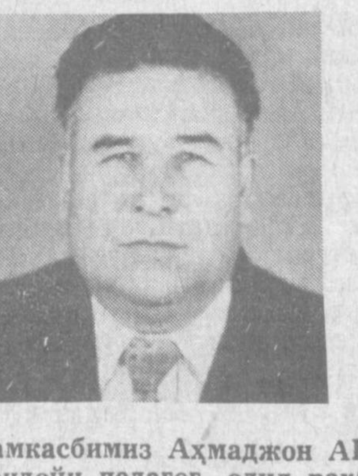

Қутлаймиз!

Ҳамкасбимиз Аҳмаджон АБДУШАРИПОВни фидойи педагог, одил раҳбар ва фарзандлари билан фахрланса арзийдиган ота сифатида биламиз. У 1932 йил 3 октябрда Хоразм вилояти Янгиариқ районидаги Каттабоғ қишлоғида туғилган. Олий маълумот олгач, фаолиятини ўқитувчилик касбидан бошлади. 1958 йилдан бери Янгиариқ ноҳиясидаги К. Маркс номли мактабга директорлик қилмоқда. Мактаб жамоаси унинг моҳирона ташкилотчилиги, иш ва ижодий изланишлардаги кўмаги ҳамда ниҳоятда меҳнатсеварлигию бир сўзли эканлигини қадрлайди. Ҳамкасблари бугунги кунда 60 ёшини тантана қилаётган А. Абдушарипов ҳамиша бардам бўлсинлар, шогирдларининг камоли, фарзандларининг бахту саодатини кўрмоқлик у кишига узоқ вақт насиб этсин, дейди.

ЯНГИАРИҚ РАЙОН ХАЛҚ ТАЪЛИМИ БЎЛИМИ ҲАМДА К. МАРКС НОМЛИ ЎРТА МАКТАБ ЖАМОАСИ.

РЕСПУБЛИКА ИЖОДКОР ЎҚИТУВЧИЛАРИ ВА ТАРБИЯЧИЛАРИНИНГ 1-АДАБИЙ АНЖУМАНИ ОЛДИДАН

БОЛАЛИГИМ, АСЛИ ДУНЁ СЕНДА ЭКАН...

Болалигим, асли дунё сенда экан,
Покиза руҳ фасли, дунё сенда экан,
Жаннатларнинг осмонидан нафас олган,
Боболарим насли, дунё сенда экан.

Бугун менинг юрагимнинг нидоси бор,
Ғам-шодликнинг овораси, гадоси бор.
Инонганим — ҳақиқатнинг ҳукмида ҳақ,
Фақат куйиб адо бўлган адоси бор.

Энди кўрар дунёларнинг армони кўп,
Тиконларга бағрин берган дил қони кўп,
Аввалбек ҳам юрагига малҳам излар,
Тақдирига минг қисматнинг ҳақони кўп...

* * *

Маъюс куз қўшиғин тингладим,
Маъсум хотиралар эзди дилимни.
Яшадим ҳаётда, неки англадим, —
Улар ҳам фош этди сирин тилимнинг.

Куз каби тўкилиб адо бўлмай мен
Бешафқат қисматнинг бир кун пойида.
Кечир, Умрим, демай, сенинг ҳаққингни
Ўтолмадим асл кўнгил ройида...

* * *

Ишқ ўтди куйдириб, кўнгилга тушди,
Муҳаббат боғида бир гулга тушди.
Ёр васли шаъмида ёнган юракнинг
Ҳижронин куйламоқ булбулга тушди.

Ошиқ аҳли азал оҳ-зорли, дардли,
Оташга интилиб овора тушди,
Пора-пора бўлсин парвона кўнгил,
Сен каби бевафо бир ёра тушди...

КУЗ

Айрилиқ ҳасратин чекмаган бўлса,
Айтмайди дардини ҳар кимга ҳам куз.
Менинг юрагимга келиб йиқилар,
Бевақт маконидан учган ҳар юлдуз.
Хазонлар осилиб тўкилган вақтнинг,
Пойида баҳорнинг алвидо, уни.
Маҳзун юрагимни ерда ёндириб,
Кўкка ўралмоқда ҳижрон тутуни...

Аввалбек ҚАРШИЕВ,
Жиззах вилояти Фориш райони,
Усмон Носир номли мактаб.

БЕМЕҲР

(Ҳикоя)

Темир йўл вокзали кассасига яқинлашганимда кимдир чақирди.

Бурилиб қарадим. Рўпарамда собиқ ўқитувчим Комил Рўзиев турарди. Шу заҳоти хаёлимда Мансурнинг терлаган, оғриқдан бўзарган чеҳраси намоён бўлди.

...Ўшанда ўнинчи синфни тугаллаш арафасида эдик. Совхозимиз пичан ўримида кўмак беришимизни сўради. Юқори синф ўқувчилари пичан ўримига чиқдик. Кун иссиқ. Олдин қий-чув билан ишладик. Сўнг чарчаб қолдикми, жимгина ишлай бошладик. Пичан бўлиқ, киши димоғига нам ва сарғая бошлаган ўт-ўланларнинг ўткир ҳиди урилади. Дала ҳавоси, ўткир пичан ҳиди, қуёшнинг беминнат нури вужудни бўшаштириб, беихтиёр аллалайди.

Бирдан қий-чув кўтарилиб қолди. Болалар тўпланиб кимнингдир устида энгашиб туришарди. Ўртада Мансур исмли синфдошимиз икки букилиб инграрди. Ранги оқариб, терга пишган эди. Оғир нафас олиб, тинмай инграр, ўзини ҳар ёққа ташларди. Кимдир сувга югурди, кимдир елпиди, кимдир синф раҳбари Комил Рўзиевни излаб кетди. Қаердандир Рўзиев пайдо бўлди. У семиз гавдасини лапанглатиб, бемалол келарди.

— Нари тур, баринг,— у болаларни қўли билан суриб Мансурнинг устига энгашди. — Хўш, нега чўзилиб олдинг?

— Ичим... ёмон оғрияпти,— деди Мансур зўрға.

— Ҳмм. — Рўзиев унга бир оз тикилиб турди, шимининг чўнтагидан катта даструмолини олиб, тер босган пешонаси, бўйин, юзларини артди. Сўнг атрофга кўз югуртириб, болаларга ўшқирди:

— Қани марш, ишга, серрайиб турма ҳамманг, маймун ўйнатаётгани йўқ. Қачон жамоат иши чиқса, унинг касали бошланади, эрталабдан ялқовлик қила бошлаган эди. Майли, бир оз дам олсин, кейин ишлайди.

Мансур ялт этиб унга қаради-ю, кўзидан юмалаб ёш оқиб кетди. Бу кўз ёши оғриқники эмас, аламники эди. У секин ўрнидан қўзғалди ва чалғи ўроқни қўлига олди. Ранги оппоқ бўлиб, тер қуйиларди. Мансур секин-секин пичан ўра бошлади. Болалар қотиб туришарди. Мен доимо касалманд, ичимизда энг нимжон, ювош, ҳамиша ўйчан юрадиган Мансурнинг ҳозир бунча куч, иродани қаердан олганига ҳайрон эдим. Энди ўйласам, бу унинг бемеҳр ўқитувчига қарши қалб исёни эди.

Синфимиздаги Розиқ деган бетгачопар бола бу гал жим туролмади:

— Муаллим, уни касалхонага жўнатиш керак. Ёлғондан қилаётгани йўқ.

— Ақл ўргатма! — жеркиб берди Рўзиев.

— Ахир... сизда... — Розиқ аламдан тутилиб қолди.

Муаллимнинг нигоҳи болаларга тушгач, негадир бўшашди. Бу пайт бутун синф болаларининг вужудидан нафрат ёғилиб турарди.

Машинада тушлик олиб келишди. Мактаб директори, бўлим бошқарувчиси ҳам бирга келишди. Бўлим бошқарувчиси Қосим ака ўз одатига кўра машинадан тушмасданоқ бор овози билан гапира кетди:

— Ҳорманглар, чироқларим, э балли, балли! Чарчамаяпсанларми?.. — У олдимизга келгунча бизни тинмай мақтарди. Сўнг болаларнинг авзойи чатоқлигини кўриб, жаврашдан тўхтади:

— Ҳа, чироқлар, не гап?—У паҳмоқ мўйловини бураб, олазарак қаради.

Мактаб директоримиз ёшгина, қотма Султон Содиқов бир сўз демай зийрак кўзларини ҳаммага бир-бир қадаб чиқди.

— Нима гап? — сўради директор ниҳоят Рўзиевдан.

Рўзиев «ҳеч гап йўқ» дегандек елкасини қисиб қўйди. Аммо орқа томондан кимдир:

— Мансурнинг аҳволи чатоқ, муаллим уни ишлашга мажбур қилаяпти, — деди.

Директоримиз яна ғужанак бўлиб, юз тубан ётиб олган Мансурнинг ёнига борди. Авайлаб бошини кўтариб сўради:

— Нима бўлди, Мансуржон?

Мансур кўзини зўрға очиб, бир қаради-да, ҳўнграб юборди. Директор уни кўтариб олиб, машина томон йўл олди. Қосим ака яна жавраб кетди:

— Болани қийнаб қўйибсизку, муаллим. Иш ўлсин, бугун бўлмаса, эртага бажарилар. Болаларни қийнаб қўйманглар-да. Э, тавба! Бола пақирнинг аҳволини қаранг.

— Касал бўлса, справка олсин-да, — Рўзиев тутоқиб кетди.

Мактаб директори Мансурни кабинага оларкан, Рўзиевга бир ўқрайди-ю, ҳеч нарса демади. Машина силкиниб қўзғалди ва шитоб билан юриб кетди.

Шу воқеадан сўнг Рўзиевни мактабда кам кўрадиган бўлиб қолдик ва ниҳоят у кўринмади-қўйди. Айтишларича, янги очилган совхозга кетганмиш. Мансур эса узоқ даволанди. Кейин соғайиб кетди. Ҳозир врач.

Мана ўша Рўзиев қаршимда турибди. Унга нисбатан кўнглимда ҳеч қандай туйғу йўқ. Фақат унинг таълимини олаётган болаларга ачинардим. Рўзиевда билим бор, аммо ўқитувчининг энг муҳим хислати — меҳр йўқ эди.

Ҳафиза УСАРОВА,
Самарқанд вилояти Жомбой районидаги Улуғбек номли мактаб.

ҚЎЙНИМ ТЎЛА АРМОННИ ҚАЙГА ЭЛТИБ ТЎКАЙИН...

Бир қўл қўймас бўғзимдан, дардим ерга сиғмайди,
Тангрим, менга қанот бер, ойга элтиб тўкайин.
Шум хаёллар узатган оёғини йиғмайди,
Қўйним тўла армонни қайга элтиб тўкайин.
Нетайки, тоғлар қоши, қавоғи уюк бўлса,
Оҳуларни ғор ютиб, аждарлар суюк бўлса,
Диёнат — етим бола, хиёнат буюк бўлса,
Қўйним тўла армонни қайга элтиб тўкайин.
Кийикларга айланди қўйнимдаги бардошим,
Осмонимнинг ярмида ғойиб бўлган қуёшим,
Томчи сув деб ҳар ёнга чайқалар ёриқ бошим,
Қўйним тўла армонни қайга элтиб тўкайин.

Юлдузларга осилиб нажот кутдим водариғ,
Халоскорим — Нуҳим деб, ҳожат кутдим водариғ,
Қуш кўринган қузғунга донлар тутдим водариғ,
Қўйним тўла армонни қайга элтиб тўкайин.
Толғин кўзим илниб, кечирганим туш бўлсин,
Тошлар тутган ғанимнинг қўллари бўм-бўш бўлсин,
Тунлар кетиб ёп-ёруғ кунлар менга эш бўлсин,
Қўйним тўла армонни қайга элтиб тўкайин...

Ҳусан ЭШМУРОДОВ,
Қашқадарё вилояти Деҳқонобод районидаги Э. Ниёзов номли ўрта мактаб ўқитувчиси.

ЭЪЛОН

«Янги ахборот технологиялари Республика маркази» кичик корхонаси (РЦНИТ) тугатилди.

Даъволар билан эълон чиққандан сўнг бир ой давомида қуйидаги манзилгоҳга мурожаат этиш мумкин:

700095, Тошкент, Саидов кўчаси, 6-уй, Халқ таълими ходимларининг малакасини ошириш Марказий институти.

Тел: 46-06-67, 46-93-85.

«ЁШ КУЧ» 1993 ЙИЛДА

Бозор иқтисодиёти муносабатлари шароитида барча нашрлар қатори «Ёш куч» ойномаси ҳам қийинчиликларни бошдан кечираяпти. Бу вазият ижтимоий-сиёсий ва адабий-бадиий безакли ойноманинг янги йилда ҳажми ва шаклига, мазмуни ва безатилишига, мунтазам чиқарилишига таъсир этадими? Обуна баҳоларидаги ўзгаришлар қандай? Муштарий-обуначиларни қизиқтираётган бу саволларга «Ёш куч» ойномаси бош муҳаррири, ёзувчи Худойберди ТЎХТАБОЕВ шундай жавоб қилди:

— Жамиятимизнинг бир ҳолатдан иккинчи бир ҳолатга ўтиши палласида қийинчиликлар бўлиши табиий. Эркин дунёга чиқиш учун эркин дунё қонуниятларидан бири бўлмиш бозор иқтисодиёти муносабатлари бошланди. Шундай ноилож шароитда ойнома ва рўзномаларнинг баҳоси ошиши куннинг талабидир. Яратганга минг қатла шукрки, «Ёш куч»нинг садоқатли муштарийлари ўзлари ташкил этган ойномани барча қийинчиликлардан эсон-омон олиб ўтишяпти.

«Ёш куч» жамоаси ҳам ўз навбатида муштарийлар манфаати йўлида қўлларидан келган ҳамма ишни қилмоқда. Ижтимоий адолат, фуқаролар ҳуқуқи ҳамиша ойнома эътиборида бўлди, кўплаб ноҳақ қамалганлар озодликка чиқди, терговдаги бир неча ўнлаб чалкашликлар очиб ташланди, порахўрлик, таъмагирлик, сансалорлик сингари иллатларга аёвсиз кураш эълон қилинди.

Ёшлар учун беқиёс меҳрибонликлар кўрсатаётган президентимиз Ислом Каримов жамиятни оғир ҳолатдан олиб чиқиш, маъмурчилик ва маданий юксалишни таъминлаш учун жон куйдирмоқда, жипслашишга, ҳамкорликни ҳам кучайтиришга даъват этмоқда, хўжалик юритиш ва бошқарувдаги қолоқ усулларга муросасиз бўлишга ундамоқда. Ойномамиз бу борада бир қатор хайрли ишлар қилдики, уни йил давомида ўзингиз кузатиб бордингиз.

Ёшларнинг маънавий дунёси, руҳий оламини бойитиш, камолоти учун қайғуриш ойномамизнинг бош мақсадидир. Бироқ жамият ҳаёти ва руҳий дунёсини қайта қуришда «Ёш куч» олиб бораётган ишлар қолоқ тушунчали, коммунистик мафкура таъсиридан қутула олмаган баъзи бирларга маъқул келмаяпти. «Халқнинг зиёрат йўлини майса гиёҳ қилмас банд» деганларидек, эл севган, унинг олқиши ва катта муҳаббатига сазовор бўлган «Ёш куч» кун сайин кучга тўлиб, ривож олиб бормоқда. Чунки у халқнинг дардини, қувончу шодликларини ифодаламоқда.

Ҳеч шубҳа йўқки, азиз муштарийлар, биз сиз билан бирга бўламиз, нимаики орзу қилган бўлсангиз, орзуингиз рўёбга чиқиши учун, нимани яхши кўрсангиз, ўшани улуғлаш учун, нимани ёмон кўрсангиз, уни тугатиш учун сиз билан ёнма-ён туриб сизга ёрдам бераверамиз!

Ойнома бир сонининг баҳоси 12 сўм. Демак, муштарийларимиз **«Ёш куч»га уч ойга 36 сўм, олти ойга 72 сўм, бир йилга 144 сўм тўлаб обуна бўладилар. Индексимиз 75242.**

Бош муҳаррир
Аҳмаджон ДОЛИМОВ.

Республика Халқ таълими вазирлиги жамоаси кадрлар бошқармасининг етакчи мутахассиси Г. А. Козновага онаси

Евдокия Григорьевна МЕРКУЛОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Таъсис этувчилар: Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Халқ таълими ва фан ходимлари касаба уюшмаси марказий қўмитаси ҳамда Ўзбекистон Педагогика жамияти

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул секретарь — 32-54-17, хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-04-21, 52-35, нашриёт диспетчери — 32-78-94, нашриёт телефон станцияси навбатчиси — 33-90-50.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

№ Г-358. ИНДЕКС: 64595. Босишга топшириш вақти 20.00. Босишга топширилди 20.30. Тираж 44521.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12